This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

A
105

Library
of the
University of Wisconsin

BEQUEST OF
JULIUS EMIL OLSON
1858- -1944
PROFESSOR OF SCANDINAVIAN
1884- -1930

A
105

Julius E. Olson

OLDNORSK GRAMMATIK

TIL

SKOLEBRUG.

AF

M. NYGAARD.

FJERDE UDGAVE.

BERGEN.
ED. B. GIERTSENS FORLAG.
GRIEGS BOGTRYKKERI.
1894.

A
105

623431 co

Af forord til 2den udgave.

Min erfaring som lærer i latin- og realgymnasium har styrket mig i den anskuelse, som jeg fremsatte i forordet til første udgave, at meningen med at optage oldsproget som fast fag i den høiere almenskole maatte være den, „at man skulde søge at bibringe ungdommen større kjendskab til og mere levende og frugtbart indtryk af vor gamle kultur og folkeliv, end en almindelig historisk fremstilling yder. Men skal dette kunne opnaaes med det indskrænkede timetal, som man har at raade over, kan det alene ske derved, at man gjennem det hele kursus har for øie, at det, som det gjælder om, er en saavidt muligt udstrakt og fyldig literaturlæsning, og at altsaa sproget maa betragtes, ikke som et maal i sig selv, men som et middel til dette øiemed. Sproget maa vistnok læres ordentlig, at ikke alene formen ingen hindringer skal lægge i veien for indholdets tilegnelse, men at meget mere sprogformen skal hjælpe til en mere umiddelbar og derigjennem sandere opfattelse; alene under denne forudsætning er der jo idetheletaget mening i at foretrække originale literaturverker for oversættelser. Men sprogundervisningen bør dog her væsentlig være praktisk, ikke videnskabelig. Der maa ikke medtages af sprogstof mere, end hvad der er nødvendigt til forstaaelse af det for skolen passende udvalg af literaturen, og sprogstoffet bør meddeles uden hensyn til videnskabelige theorier eller filologiske interesser i den form, som gjør det lettest at tilegne sig fænomenerne og bevare dem i hukommelsen.“ — —

Fredrikshald i mai 1878.

Forord til 3dje udgave.

I denne udgave har jeg bestræbt mig for endnu tydeligere end tidligere at angive, hvad der bør stilles som maal for grammatiklæsningen. Man vil derfor finde adskilligt mere trykt med petit og derved betegnet som noget, der ikke bør være gjenstand for examination ved examen artium. Paa den anden side har jeg ladet nogle flere regler af lydlæren trykke med den største skriftsort (§§ 15, 16 og 18), og jeg tillader mig at anbefale, at disse læres nøiagtig, saasnart de vigtigste bøiningsmønstre er indøvede, og senere stadig holdes oppe. Man vil da ikke behøve at befatte

sig synderlig mere med endel uregelmæssigheder i bøiningen, som gjerne volder bryderi (f. ex. §§ 26, 27, 28, 61—63, 68, 74 o. f.). Hvad syntaxen angaar, tror jeg at burde bemerke, at det ikke kan være meningen, at eleven skal gjøre rede for nogen sammenhængende kundskab deri; der maa ikke kræves mere, end hvad der er nødvendigt til en korrekt forstaaelse af det udvalg af literaturen, som han har læst.

Fredrikshald i mars 1883.

Forord til 4de udgave.

4de udgave adskiller sig fra 3dje kun ved nogle mindre væsentlige rettelser og forandringer. At bogen er almindelig brugt i vore skoler, synes mig at tyde paa, at man idethele har fundet den tilfredsstillende. Skulde nogen finde at kunne undvære „Ordføiningen" eller ønske en ganske kort lærebog, tillader jeg mig at henvise til min „Kortfattet fremstilling af den oldnorske formlære".

Fredrikshald i april 1894.

Indledning.

1. Det oldnorske eller gammelnorske sprog *(norræna, norrænt mál, norræn tunga)* kaldes det sprog, som i middelalderen taltes i Norge og de af nordmænd bebyggede lande, navnlig Island, Færøerne og Grønland. Det er meget nær beslegtet med det gamle svenske og danske sprog og sammenfattedes derfor stundom med disse under fællesnavnet: „dansk sprog" *(dǫnsk tunga)*. De nordiske sprog danner den nordlige gren af den germanske sprogstamme; til dennes sydlige gren hører de høitydske og nedertydske sprog og dialekter (høitydsk, plattydsk, hollandsk, engelsk).

2. Oldnorsk kjendes af en betydelig mængde bøger (sagaer, love, kvæder, religiøse skrifter o. s. v.), som er skrevne dels i Norge, dels og fornemmelig paa Island i tiden fra det 12te til det 15de aarhundrede. Sin høieste blomstring naaede den norrøne (norsk-islandske) literatur omkring midten af det 13de aarhundrede. I løbet af det 14de aarh. sygnede den hen og ophørte snart ganske i Norge, og da en ny literatur senere begyndte at udvikle sig, blev som følge af foreningen med Danmark det danske sprog ogsaa bogsprog i Norge. Det gamle sprog lever imidlertid i en noget forandret skikkelse i den norske landalmues talesprog (det saakaldte landsmaal). Dette, der deler sig i flere indbyrdes noget forskjellige bygdemaal, har for en stor del bevaret oldnorskens lydforhold og ordforraad, medens de grammatiske former, som i de fleste nyere sprog, er blevne færre og simplere. — Paa Island ophørte det gamle sprog derimod aldrig at være skriftsprog, og derfor har

den nyere islandsk beholdt oldsprogets grammatiske bygning saagodtsom uforandret, medens det i andre henseender, navnlig i udtale, har undergaaet ikke ubetydelige afændringer. — Ogsaa det nuværende færøiske talesprog har i lyd og udtale udviklet sig temmelig afvigende fra oldnorsken, men paa den anden side har det af grammatiske former bevaret adskilligt mere end det nynorske landsmaal.

Bogstaver og udtale; stavelsedeling, betoning.

3. Nordboerne havde oprindelig egne bogstavtegn, de saakaldte runer, af hvilke man har to slags, de ældre og de yngre. De anvendtes i indskrifter, der huggedes eller ridsedes i sten, træ eller metal. Med kristendommen kom det latinske alfabet til Norge fra England, og dette blev altid anvendt i bogskrivning, idet det ved endel forandringer blev gjort skikket til at udtrykke sprogets eiendommelige lyd. Men endnu vedblev i lange tider brugen af runer i indskrifter.

4. Med hensyn til bogstaver og udtale er følgende egenheder at merke:

Vokalerne *a, e, i, o, u, y* skrives ogsaa akcentuerede: *á, é, í, ó, ú, ý*. Af disse udtales

á som aa el. a͡o f. ex. *ár* (udt. aar el. a͡or).

Ved *é, í, ó, ú, ý* betegnes disse vokalers saakaldte lukkede lyd, medens den aabne betegnes uden akcent. Den lukkede lyd er den, der bruges som navn paa vokalerne; den aabne er en mellemlyd, hvorved *e* nærmer sig til æ, *i* til e *o* til aa, *u* til o, *y* til ø.

e udtales altsaa som i „vel, hest“; f. ex. *velja, hestr.*

é som i „hel, sted“; f. ex. *lét, fé.*

i foran enkelt konsonant næsten som *é;* f. ex. *vita;* foran dobbelt konsonant med mere lukket i-lyd; f. ex. *finna.*

í som i „ride“; f. ex. *ríða.*

o som i „over, komme“; f. ex. *koma, lof.*

ó som i „tog, ros“; f. ex. *óss.*

u som i „tunge, krum“; f. ex. *tunga, munr.*

ú som i „hus, mur“; f. ex. *hús.*

y som i „rydde, styrte“; f. ex. *ryðja.*

ý som i „lyse“; f. ex. *lýsa.*

ǫ udtales som aabent o; f. ex. *ǫnd* (udtales aand); *dǫlum.*
ø som ø i „øxe“; f. ex. *øx, søkkva.**)
œ som ø i „føre“; f. ex. *fœra, sœkja.*
au næsten som øu; f. ex. *haugr.*
ey som øy eller øi; f. ex. *leysa.*

a, e, i, o, u, y, ǫ, ø regnes for korte; *á, é, í, ó, ú, ý, æ,* og *œ* samt diftongerne *(au, ei, ey)* for lange.

5. *þ* (kaldet þorn) udtales som det haarde engelske th.

ð (kaldet: stunget d eller eð) udtales som det bløde engelske th.

þ bruges i begyndelsen af ord, *ð* i slutningen af en stavelse efter vokaler samt endel konsonanter, især *f, g, r,* f. ex. *þurfa, faðir, fegrð.*

k og *g* har foran vokalerne *e (é), i (í), y (ý), æ, œ, ø, ei, ey* en blødere udtale, der kan betegnes ved kj og gj; f. ex. *gefa* (udt. gjeva); *keyra.*

f udtales som v i midten og slutningen af et ord; f. ex. *hafa* (udt. hava); *haf; hálfr; afl; nafn.*

hv udtales næsten som kv; f. ex. *hvass.* I lydforbindelserne *hj, hl, hn, hr* lyder *h* som en sterk beaanding; f. ex. *hjǫrtr, hlaupa, hnakki, hreinn.*

z udtales som s, og bruges istedetfor *s*, naar foran dette er bortfaldt et *t, d* eller *ð,* eller *s* er opstaaet af et oprindeligt *t* el. *ð*; f. ex. *veizla* (f. *veitsla*); *íslenzkr* (f. *íslendskr*); *veizt* (f. *veitt*).

pt udtales som ft; f. ex. *opt* (udt. oft); *eptir;* undtagen i bøiningsformer, hvor *p* hører til stammen og *t* til bøiningsendelsen; f. ex. *þú drap-t; hann keypti.*

Anm. 1. Som særegenheder ved den nyere islandske udtale kan merkes: *á* udtales som ao͡, *é* som je, *u* som aabent y, *ú* næsten som lukket o, *ó* som ow, *au* som øj; *y (ý)* er smeltet sammen med *i (í), ey* med *ei, œ* med *æ,* der udtales aj; *ø* med *ǫ,* der udtales ø; *rl, ll* lyder som dl; *rn* og efter lang vokal *nn* som dn; *fl, fn, fð* som bl, bn, bð.

---

*) I udgaver af norrøne skrifter bruges stundom tegnet *ö* baade for ǫ og *ø*. Stundom vexler *ø* og e; saaledes *gøra, øfri, ørindi, kømr, røra* og *gera, efri* o. s. v.

Anm. 2. I haandskrifterne og de udgaver, der er aftrykte bogstavret efter disse, findes mange eiendommeligheder i lydbetegnelsen; saaledes *c* for *k*, *þ* for *ð*, *u* for *v* og *v* for *u*, *z* for *st*, dobbelt konsonant for enkelt og omvendt (*kyrtil* for *kyrtill*; *sittja* for *sitja*); *r*, *l* for *hr*, *hl*; ingen akcenter over vokaler, *æ* for *e*, *au* el. *o* for *ǫ*, særegne tegn for *á*, *au*, *é*, *œ* o. s. v.

6. **Stavelsedeling.** Bestaar et ord af flere stavelser, regnes de konsonanter, som følger efter en vokal, til denne foregaaende vokal; f. ex. *hafð-a*; *erfð-ir*. I sammensatte ord deles dog efter sammensætningen; f. ex. *arf-taki*.

7. **Betoning.** I usammensatte flerstavelsesord har første stavelse altid hovedtonen. Bestaar et ord af tre eller fire stavelser, fremhæves ogsaa tredje stavelse ved en svagere betoning, medens anden og fjerde stavelse er ubetonede; f. ex. *konungr*, *konungar*, *konungarnir*. I sammensatte ord udtales de forskjellige dele af sammensætningen som selvstændige ord; dog har i regelen første del af sammensætningen en sterkere betoning; f. ex. *skálda-spillir*; *arf-leiða*.

Lydforandringer.

I. Vokalforandringer.

8. **Aflyd** kaldes det lydskifte, der foregaar i kjendeformerne i de saakaldte sterke verber; f. ex. *finna* — *fann* — *funninn*; *bera* — *bar* — *borinn*; *bjóða* — *bauð* — *buðum* — *boðinn*.

9. **Omlyd** kaldes en vokalforandring, der er fremkaldt ved et paafølgende *i* (*j*) eller *u* (*v*); f. ex. *telja* af *tal*; *bǫrnum* af *barn*. Den ved *i* (*j*) fremkaldte omlyd kaldes *i*-omlyd; den, der er fremkaldt ved *u* (*v*), kaldes *u*-omlyd. Den vokal (eller halvvokal), som virker omlyden, kan være bortfalden, uden at virkningen derfor ophører; f. ex. *telr* for *teljr*, af stammen *tal*; *bǫrn* for *bǫrnu* af *barn*.

u (*v*) og *j* virker altid omlyd, naar den foregaaende vokal er af dem, der kan paavirkes; derimod bevirkes ikke altid omlyd ved *i*.

10. Ved *i*-omlyd bliver:

a til *e*; f. ex. *langr* — *lengri*.

á til *æ*; f. ex. *gás* — *gæss*.

u, *o*, *ju*, *jo* til *y*; f. ex. *ungr* — *yngri*; *sun* (*son*) *synir*; *hygga* imperf. konj. af *hǫggva*, dannet af *hjoggum* el. *hjuggum* (128).

ó til *œ*; f. ex. *stórr* — *stœrri*.

ú, *jú* (*jó*) til *ý*; f. ex. *mús* — *mýss*; *fjúka* — *fýk*; *bjóða* — *býð*.

au til *ey*; f. ex. *ausa* — *eys*.*)

11. Ved *u*-omlyd bliver:

a til *ǫ*; f. ex. *fara* — *fǫrum*; *land* — *lǫnd*.

Staar det *a*, der skal undergaa *u*-omlyd, i en bøinings- eller afledningsendelse, bliver det til *u* istedetfor *ǫ*; f. ex. *elskuðum*; *svǫruðum*.**)

12. Naar den aarsag, som virkede omlyden, ophører at virke, indtræder atter den oprindelige vokal (gjenomlyd); f. ex. *mǫgr* (opr. *magur*), gen. *magar*; *telja*, imperf. *talda*.

13. **Brydning** kaldes den forandring af vokalen *e* (*i*), at den i visse tilfælde gaar over til *ja*; f. ex. *bjarg* ved siden af *berg*; *hjarta* (cfr. tydsk herz). *ja* bliver ved *u*-omlyd til *jǫ*; f. ex. *fjǫrðr* (for *fjarð-ur*), gen. *fjarðar*; men hvis *ja* skulde undergaa *i*-omlyd, bruges ikke *je*, men enten *i* (f. ex. *firðir*, nom. fl. af *fjǫrðr*) eller *e* (f. ex. *geld*, præs. ind. af *gjalda*).

14. **Forlængelse. a)** Naar i en rodstavelse en konsonant er bortfalden, eller *gt*, *kt* er assimileret til *tt*, forlænges den foregaaende vokal; f. ex. *lá* for *lag* (af *liggja*); *brá* for *bragð* (af *bregða*); *dráttr* for *dragtr*; *þótt* for *þokt* (af *þykkja*). Sml. *gás*, *flétta*, *á*, *í*; tydsk: gans, flechten, an, in.

b) Foran *l* med følgende *g*, *k*, *p*, *f*, *m* forlænges *a*, *o*, *u*: f. ex. *hjálp*, *úlfr*.

Anm. Ved *i*-omlyd faar man dog i dette tilfælde *e* og *y* som af de korte vokaler *a*, *o*, *u*; f. ex. *kelfa* (af *kálfr*); *tylft* (af *tólf*).

---

*) Stundom bliver ved *i*-omlyd *o* til *ø* el. *e*: f. ex. *ek køm*, *søf* eller *kem*, *sef* af *koma*, *sofa*; *hnøtr* eller *hnetr* fl. af *hnot*, nød.

**) I det ældste sprog blev ved *u*-omlyd *á* til *ó*; som en levning deraf findes f. ex. *nótt* ved siden af *nátt*, nat (men gen. ent. *náttar*, nom. fl. *nætr*):

et følgende *v* forandrer stundom *i* til *y* og *e* til *ø*; f. ex. *syngva* (for *singva*; tydsk: singen): *øngvan*, *øngva* etc. af *engi*, ingen;

naar *a* samtidig skal undergaa *u*-omlyd og *i*-omlyd, bliver det til *ø*; f. ex. præs. ind. ent. *høgg*, *høggr* af *hǫggva*; *gøra* el. *gørva* (opr. *garvja*).

15. **Vokaludstødelse. a)** I afledningsstavelser, der bestaar af *l, n, r, g* med foregaaende vokal, udstødes ofte vokalen, naar der tilføies en bøiningsendelse, der begynder med en vokal; f. ex. *jǫklar* af *jǫkull; aptni* af *aptann; hamri* af *hamarr; auðgi* af *auðigr.*

b) Ligeledes udstødes ofte en bøiningsendelses *a* og *u* efter *á* og stundom efter *ó* og *ú;* f. ex. *sám* = *sáum; spá* = *spáa; skóm* = *skóum; búm* = *búum.*

Undertiden ogsaa *i* efter *á* og *é;* f. ex. *ánni* = *áinni; sénn* = *séinn.*

II. Konsonantforandringer.

16. **Assimilation.** Ved assimilation paavirkes dels en foregaaende konsonant af den nærmest følgende, dels omvendt den følgende af den nærmest foregaaende.

a) *ðt (dt)* bliver i rodstavelser til *tt;* f. ex. *brátt* (for *bráðt* af *bráðr*); i ubetonede stavelser til *t;* f. ex. *kallat* (for *kallaðt* af *kallaðr*).

nt bliver i rodstavelser stundom til *tt;* f. ex. *eitt* (for *eint* af *einn*); *mitt* (for *mint* af *minn*); *satt* (for *sannt* el. *sant* af *sannr*); i ubetonede stavelser altid til *t;* f. ex. *funnit* (for *funnint* af *funninn*).

gt og *kt* bliver stundom til *tt;* f. ex. *sótta* (for *sókta*); *dráttr* (for *dragtr*). I imperativer og imperfekter af sterke verber, hvor ordet kommer at slutte med *ld, nd, ng,* hærdes *d* til *t,* og stundom *g* til *k.* Idet nu samtidig *nt, nk* assimileres til *tt, kk,* fremkommer former som: *bitt* (for *bind*); *batt* (for *band*); *sprakk* (for *sprang*); *stikk* (for *sting*). Sml. *mǫttull, drekka;* tydsk: mantel, trinken.

Sjelden bliver *nnr* til *ðr;* f. ex. *maðr* (for *mannr*); *aðrir* (for *annrir*); *ðl, rl* til *ll;* f. ex. *frilla, jall* (for *friðla, jarl*); *rs* til *ss;* f. ex. *foss* (for *fors*).

b) *nr, lr* bliver til *nn, ll* i flerstavelsesord og i enstavelsesord med lang vokal; f. ex. *lítill* (for *lítilr*); *gamall* (for *gamalr*); *funninn* (for *funninr*); *stóll* (for *stólr*); *steinn* (for *steinr*). (Men ogsaa: *hinn, vill, stell*).

sr bliver til *ss* i enden af ord; f. ex. *blæss* (for *blæsr*); *less* (for *lesr*); *lauss* (for *lausr*); stundom ogsaa foran en vokal; f. ex. *laussar* og *lausrar.*

I bøinings- og afledningsendelser, som begynder med *ð*, hærdes *ð* til *t* efter *k, p, t;* f. ex. *hleypta* (for *hleypða); ðð* (og *dð*) bliver *dd;* f. ex. *gædda* (for *gæðða).* Efter en vokal og *f, g, r* sættes altid *ð;* f. ex. *náða, færða.* Derimod bruges *d* (sjelden *t*) efter *l, m, n;* f. ex. *dæmda, mælda* „maalede"; (men *mælta* „talte").

tg sjelden til *tk;* f. ex. *almátki* af *almáttugr.*

17. **Fordobling.** En konsonant fordobles ikke efter en anden konsonant; f. ex. *senda* (for *send-da); hrista* (for *hrist-ta); blint* (for *blintt* af *blindt*); *sigr* (for *sigrr); þurs* (for *þurss*, gen. af *þurs).* En konsonant kan ikke skrives mere end dobbelt; f. ex. *kross* (ikke *krosss*, gen. af *kross*). *ð, þ,* og *f* fordobles aldrig.

Som endekonsonant fordobles ofte *t* efter lang vokal; stundom ogsaa *r;* f. ex. *blátt* (for *blát*); *slótt; hærri* (for *hæri); þótt* endskjønt (= *þó at*).

18. **Udstødelse.** *r* udstødes: **a)** foran reflexivendelsen *sk (st);* f. ex. *snýsk* (for *snýrsk); brýzt* (for *brýtrst*); **b)** i enden af ord efter *ss* samt efter *s, l, n* med en anden konsonant foran; f. ex. *hvass* (for *hvassr*); *lax* (for *laxr); hams; fugl* (for *fuglr); jarl; hrafn; fregn.**)

j bortfalder foran *i;* f. ex. *telim* (for *teljim).*

v bortfalder gjerne foran *o, ó, u, y, œ;* f. ex. *orðinn* (for *vorðinn); urðum* (for *vurðum); óð* (for *vóð); sylti* (for *svylti).*

19. *va* gaar stundom over til *o, vá* til *ó, ve* til *o* el. *u, vi* til *y;* f. ex. *kom* (for *kvam); kóðu* (for *kváðu); sofa* (for *svefa*); *dǫgurðr* (for *dagverðr); Bjǫrgyn* (for *Bjǫrgvin).*

Substantivernes bøining.

20. Substantiverne henføres til et af de tre kjøn: hankjøn (masculinum), hunkjøn (femininum) og intetkjøn (neutrum).

Bestemte og udtømmende regler for kjønnet kan ikke opstilles, navnlig for de uafledede ords vedkommende. Om de afledede substantiver se under orddannelsen. Som en væsentlig hjælp maa merkes, at landsmaalet i de fleste tilfælde har bevaret oldsprogets kjøn.

*) *r* beholdes efter *ll* og *nn;* f. ex. *hallr, munnr.*

21. Substantiverne har to **talformer**: **ental** (singularis) og **flertal** (pluralis) og i hver af disse fire **forholdsformer** (kasus), nemlig **nominativ**, **genitiv**, **dativ** og **akkusativ**.

22. Substantivernes **bøining** bestemmes i flere henseender af deres kjøn. For hvert kjøn gives to bøiningsmaader, den **svage** og den **sterke**. I den første ender hele ental paa vokal, i den sidste gen. ent. altid paa konsonant. Formerne dannes i regelen ved til stammen at føie visse endelser. Som stamme kan betragtes det, som af ordet bliver tilbage, naar endelsen borttages i genitiv; f. ex. *jǫrð*, gen. *jarðar;* stamme: *jarð*.

I. Hankjønsordenes bøining.

23. Hankjønsordene har i almindelighed følgende endelser:

		Den svage bøining.	Den sterke bøining. a)	Den sterke bøining. b)
Ent.	nom.	-i	-r	-r
	gen.	-a	-s	-ar
	dat.	-a	-i	-i (el. -:-)
	akk.	-a	-:-	-:-
Fl.	nom.	-ar		-ir
	gen.	-a		-a
	dat.	-um		-um
	akk.	-a		-i

Exempler:

Ent.	nom.	hani, hane	draumr, drøm	fundr, møde
	gen.	hana	draums	fundar
	dat.	hana	draumi	fundi
	akk.	hana	draum	fund
Fl.	nom.	hanar	draumar	fundir
	gen.	hana	drauma	funda
	dat.	hǫnum	draumum	fundum
	akk.	hana	drauma	fundi

De allerfleste hankjønsord bøies enten som *hani* eller som *draumr*.

24. Ved den **svage bøining** merkes: I endel ord indtræder et *j* foran *a* og *u*; f. ex. *hǫfðingja, hǫfðingjum* (af *hǫfðingi*); saaledes alle, som ender paa *-ingi, -byggi, -virki,* (f. ex. *sæbyggi,* som bor ved søen, *illvirki,* ildgjerningsmand) og enkelte andre, som *vili,* vilje, *steði,* ambolt.

herra, herre, og *sira,* geistlig ærestitel, har i nom. ent. *a* og er saaledes ubøielige i ental. Ordene paa *-ari* omlyder i dat. fl. til *-urum* (se 11); f. ex. *dómurum* af *dómari,* dommer.

klé, væversten, og *lé,* ljaa (for *klei, léi* se 15, b) heder i ent. gen. dat. og akk. *kljá, ljá* (for *kléa, léa)* og i fl. nom. *kljár, ljár;* gen. *kljá, ljá;* dat. *kljám, ljám;* akk. *kljá, ljá.*

25. Præs. participier paa *-andi* bøies, naar de bruges som subst., i ent. som svage hankjønsord, men har en egen bøining i fl., nemlig: nom. og akk. *-endr.* gen. *-anda,* dat. *-ǫndum* el. *-endum;* f. ex. *lesendr, lesanda, lesǫndum* el. *lesendum* af *lesandi.* Saaledes ogsaa: *búandi,* el. *bóndi* bonde (*búendr* el. *bœndr; búanda* el. *bónda; búendum* el. *bóndum, bœndum), frændi* frænde (*frændr, frænda, frændum)* og *fjándi* fiende (uden omlyd: *fjándr, fjánda, fjándum).*

26. **Den sterke bøining.** Almindelige bemerkninger. Nominativmerket *r* bortfalder efter *ss* samt *s, l, n, r* med en anden kons. foran; f. ex. *kross, háls, karl, stafn, bjǫrn, akr;* (ikke efter *ll, nn;* f. ex. *hallr, munnr).* Fremdeles altid i *guð, byskup* og ofte i *son, vin* (for *sonr, vinr).* (I egennavne: *Hákon, Auðun, Hálfdan).*

Genitivens *s* bortfalder efter *x* samt *s* med kons. foran; f. ex. *lax, kross, þurs.*

27. I flerstavelsesord og i enstavelsesord efter lang vokal bliver i nom. *lr, nr, sr* til *ll, nn, ss;* f. ex. *þræll, hreinn, íss, jǫkull, aptann.*

28. Bemerkninger ved den sterke bøinings afd. a). I flerstavelsesord, som ender paa *all, ill, ull, ann, inn, unn, arr, urr,* udstødes endestavelsens vokal, naar bøiningsendelsen begynder med en vokal (15, a); f. ex. *þistlar* (af *þistill); jǫklar* (af *jǫkull); himni* (af *himinn); aptni* (af *aptann); hǫmrum* (af *hamarr); jǫfra* (af *jǫfurr); morgni* el. *morni, morgnar* el. *mornar* af *morginn (morgunn).*

Anm. Herfra undtages *bikarr* bæger. I *ketill,* kjedel, og stundom *lykill,* nøgle, indtræder i de sammendragne former gjenomlyd (se 12); f. ex. *katli, katlar, kǫtlum; lykli* og *lukli; lyklar* og *luklar.*

29. I dativ ent. bortfalder endelsen *i* ofte, især i enstavelsesord; f. ex. *hring, hæl.* — *dagr,* dag, har i dat. ent. *degi.*

30. Ordene paa *-ir* udstøder *i* i flertal; f. ex. ent. nom. *hirðir;* gen. *hirðis;* dat. *hirði;* akk. *hirði;* fl. nom. *hirðar;* gen. *hirða;* dat. *hirðum;* akk. *hirða.* — *eyrir,* en øre, faar i flertal gjenomlyd: *aurar, aura* o. s. v.

31. Efter lang stammevokal kan endelsens vokal bortfalde (15, b); f. ex. *jóm* (for *jóum)* af *jór* hest. — *skór,* sko, lyder i alm. i nom. fl. *skúar* el. *skór;* gen. *skúa;* dat. *skóm;* akk. *skúa.*

32. Sjelden indtræder under bøiningen et *v* foran. *a, i, (u);* f. ex. *sǫngvi, sǫngva, sǫngvum* el. *sǫngum* af *sǫngr* sang; *hjǫrvi* af *hjǫrr* sverd.

33. Efter den sterke bøinings afd. b) (som *fundr)* gaar afledede ord paa *-naðr* (dat. fl. *-nuðum,* se 11) og *-skapr* (dat. fl. *skǫpum)* samt endel andre, som *hlutr* lod, *hugr* hu, *kostr* vilkaar, *staðr* sted, *vinr* ven. I nogle (især efter *k* eller *g)* indtræder et *j* foran *a* og *u;* f. ex. *veggjar, veggja, veggjum* (af *veggr* væg); *byrjar* (af *byrr* bør); *bœjar* (af *bœr,* gaard).*)

34. Endel har i gen. ent. *-s,* nom. fl. *-ir;* f. ex. *gestr* gjest.**)

35. De ord, som i nom. fl. har *-ir*, faar i alm. ingen endelse i dat. ent. med undtagelse af de, som ender paa *-naðr* og *skapr*, og nogle andre som *fundr* møde.

36. Enkelte faar i gen. ent. *-ar,* nom. fl. *-ar* (dat. ent. *i);* f. ex. *skógr* skov.***)

snær (*snjár, snjór*), sne og *sær* (*sjár, sjór*), sø, har *v* foran de endelser, som begynder med en vokal; f. ex. gen. ent. *sævar,* dat. *sævi;* fl. *sævar, sæva, sævum, sæva.*

37. Endel hankjønsord har følgende eiendommelige bøining:

Ent.	nom.	-r (u-omlyd)		Fl.	nom.	-ir (i-omlyd)
	gen.	ar			gen.	-a
	dat.	-i (i-omlyd)			dat.	-um
	akk.	-:- (u-omlyd)			akk.	-u

*) Saaledes foruden de nævnte især: *feldr* kappe, *grunr*, mistanke, *gripr* kostbarhed, *matr* mad, *munr* mon, *salr* sal, *sauðr* sau, *verðr* maaltid — samt med indtrædende *j: leggr* læg, *hryggr* ryg, *fengr* udbytte, *strengr* streng, *drykkr* drik, *sekkr* sæk, *eykr* hest, *reykr* røg, *lœkr* bæk.

**) Desuden især: *dalr* dal, *glœpr* misgjerning, *guð* gud, *hamr* ham, *lýðr* folk, *nár* lig, *stafr* stav — samt med indtrædende *j: belgr* belg, *drengr* dreng, *seggr* mand. Afvexlende *-s* og *-jar* i gen. ent. har især: *bekkr* bænk, *bekkr* bæk.

***) Desuden især: *kraptr* kraft, *mundr* brudepris, *róðr* (gen. *-rar)* roning, *þróttr* kraft.

f. ex.

Ent.	nom.	vǫllr; mark	fjǫrðr; fjord	sonr sön
	gen.	vallar;	fjarðar;	sonar
	dat.	velli;	firði (se 13);	syni
	akk.	vǫll;	fjǫrð;	son
Fl.	nom.	vellir;	firðir (se 13);	synir
	gen.	valla;	fjarða;	sona
	dat.	vǫllum;	fjǫrðum;	sonum
	akk.	vǫllu;	fjǫrðu;	sonu

Merk især: *knǫrr* handelsskib, *vǫndr* vaand, *vǫrðr* vagt, *vǫxtr* vekst, *ǫrn* ørn, *bjǫrn* bjørn, *kjǫlr* kjøl, *skjǫlðr* skjold, *áss* gud.*)

Anm. Stundom forekommer i saadanne ord i akk. fl. *i* for *u*: *syni, viði, limi* for *sonu, viðu, limu*. Undertiden findes dat. ent. lig akk. ent.: *kjǫl, lǫg* for *kili, legi*.

38. Særskilt merkes:

Ent.	nom.	faðir fader	bróðir broder	maðr mand	nagl negl	fingr finger	fótr fod
	gen.	fǫður	bróður	manns	nagls	fingrar	fótar
	dat.	fǫður (feðr)	bróður (brœðr)	manni	nagli	fingri	fœti
	akk.	fǫður	bróður	mann	nagl	fingr	fót
Fl.	nom.	feðr	brœðr	menn	negl	fingr	fœtr
	gen.	feðra	brœðra	manna	nagla	fingra	fóta
	dat.	feðrum	brœðrum	mǫnnum	nǫglum	fingrum	fótum
	akk.	feðr	brœðr	menn	negl	fingr	fœtr

Som *fingr* gaar ogsaa *vetr* vinter. — *mánaðr*, maaned, har i gen. ent. *mánaðr* og *mánaðar*; nom. fl. *mánaðr* og *mánaðir*; akk. fl. *mánaðr* og *mánaði*.

39. **Personnavnes bøining.** Personnavne bøies som de appellativer, som de stemmer overens med i form. Ved personnavne af hankjøn kan imidlertid merkes:

a) Ordene paa *-arr* og *-urr* sammendrages i alm. ikke i dativ; f. ex. *Gunnari* af *Gunnarr*. *Ketill* forkortes i sammensætninger ofte til *-kell*; f. ex. *Þorkell* og *Þorketill* (dat. *Þorkeli* og *Þorkatli*). *Egill* har dat. *Agli*.

b) De, som ender paa *-rðr, -ndr, -viðr, -røðr, -aðr, -llr, -an, -on, -un* har i gen. *-ar;* f. ex. *Sigurðar, Ǫnundar, Hákonar, Hálfdanar*.

---

*) Desuden: *bǫrkr* bark, *gǫltr* galt, *hǫttr* hat, *kǫttr* kat, *lǫgr* vand, *vǫlr* kjæp, *vǫttr* vante, *þrǫmr* rand, *hjǫrtr* hjort, *mjǫðr* mjød, *háttr* maade, *máttr* kraft, *spánn* spaan, *þáttr* tot, afsnit, *þráðr* traad, *bógr* bov — *kvistr* kvist, *liðr* ledemod, *limr* lem, *litr* farve, *réttr* ret, *siðr* sædvane, *viðr* træ.

c) Enkelte gaar efter 37; f. ex. *Njǫrðr, Hǫðr* — *Sturla* bøies som et svagt hunkjønsord.

II. Hunkjønsordenes bøining.

40. Hunkjønsordene har i almindelighed følgende endelser:

		Den svage bøining.		Den sterke bøining.
Ent	nom.	**a)** -a	**b)** -i	-:- (u-omlyd)
	gen.	-u	-i	-ar
	dat.	-u	-i	-:- (u-omlyd) el. -u
	akk.	-u	-i	-:- (u-omlyd)
Fl.	nom.	-ur		-ir (-ar)
	gen.	-na		-a
	dat.	-um		-um
	akk.	-ur		-ir (-ar)

Exempler:

Ent.	nom.	gata vei	gleði glæde	bygð bygd	sǫk sag
	gen.	gǫtu	gleði	bygðar	sakar
	dat.	gǫtu	gleði	bygð	sǫk (-u)
	akk.	gǫtu	gleði	bygð	sǫk
Fl.	nom.	gǫtur		bygðir	sakar (-ir)
	gen.	gatna		bygða	saka
	dat.	gǫtum		bygðum	sǫkum
	akk.	gǫtur		bygðir	sakar (-ir)

41. Ved den **svage bøining** merkes:

Som *gata* bøies alle hunkjønsord, som i nom. ent. ender paa *a*. I de af disse, hvis stamme ender paa *j*, bortfalder dette *j* i gen. fl., hvis der foran *j* staar *k* eller *g*; f. ex. *kirkna, bylgna* (af *kirkja, bylgja*). Men dersom der foran *j* staar en anden konsonant end *k* og *g*, bortfalder endelsens *n*; f. ex. *lilja* (ikke *liljna* af *lilja*). — *kona*, kvinde, heder i gen. fl. *kvenna*.

42. Ender stammen paa *v*, bortfalder dette *v* ofte foran *u*; f. ex. *vǫlu* el. *vǫlvu* (af *vǫlva*).

43. Som *gleði* gaar alle hunkjønsord paa *-i* (med undt. af de 46 anm. anførte). De er ubøielige i ent. og mangler fl.

44. Ved den **sterke bøining** merkes:

Dat. ent. ender paa *u* i alm. i afledede ord paa *-ing* og *-ung*; f. ex. *dróttningu*; ofte ogsaa i de ord, som i nom. ent. har *u*-omlyd f. ex. *ǫndu*,

ǫru, gjǫfu (af *ǫnd, ǫr, gjǫf*); sjelden ellers; f. ex. *álu, moldu, eyju* (af *ál, mold, ey*).

45. De fleste sterke hunkjønsord har i nom. og akk. fl. *-ir; -ar* i nom. og akk. fl. bruges i afledede ord paa *-ing* og *-ung*; f. ex. *dróttning* dronning, samt i endel andre, som *fjǫðr* fjeder (fl. *fjaðrar), ár* aare.

I nogle saadanne indtræder et *j* overalt foran *a* og *u*; f. ex. *ben* saar: gen. ent. nom. og akk. fl. *benjar;* gen. fl. *benja;* dat. fl. *benjum;**)

nogle faa har *v* foran *a* og stundom foran *u*; f. ex. *dǫgg* dugg, *ǫr* pil: gen. ent. nom. og akk. fl. *ǫrvar;* dat. fl. *ǫrvum* el. *ǫrum;*

og i enkelte, hvis stamme ender paa *á* (sjelden *ú*), udstødes endelsens vokal efter 15, b; f. ex. *á* aa: gen. ent. nom. og akk. fl. *ár* (for *áar*); gen. fl. *á* (for *áa); dat.* fl. *ám* (for *áum*); *frú:* dat. fl. *frúm* (for *frúum).***)

46. Enkelte ord, som i nom. og akk. fl. har *-ar,* ender i nom. ent. paa *-r,* i dat. og akk. ent. paa *-i;* f. ex. nom. ent. *ermr* ærme; gen. *ermar;* dat. og akk. *ermi;* fl. nom. *ermar;* gen. *erma;* dat. *ermum;* akk. *ermar.* Saaledes *byrðr* byrde, *veiðr* fangst, *øx* øxe.***)

Anm. *gersimi* kostbarhed, *lygi* løgn, *fiski* (gen. *fiskjar*) fiske, har ogsaa i nom. ent. *i; i* vexler med *r* i *veiði* og *veiðr,* stundom findes ogsaa *helgi, eyri, øxi* o. fl. for *helgr, eyrr, øx.* — *vættr* væsen, og *brúðr* brud har i nom. og akk. fl. *ir: vættir, brúðir.*

47. Endel sterke hunkjønsord afviger fra de opstillede bøiningsmønstre deri, at de i nom. og akk. fl. faar endelsen *r* med *i*-omlyd; f. ex. nom. akk. fl. *spengr* (gen. *spanga,* dat. *spǫngum*) af *spǫng* plade, (gen. *spangar*); *bætr*

*) Fl. *-ar* har foruden de nævnte især: *gjǫrð* gjord, *skǫr* hovedhaar — *ál* rem, *hlið* side, *hlíf* beskyttelse, *kví* kvægfold, *laug* bad, *leif* levning, *lifr* lever, *næfr* næver, *nál* naal, *sin* sene — samt med indtrædende *j: dys* dysse, *egg* eg, *eng* eng, *ey* ø, *il* fodsaale, *klyf* kløv, *mey* (nom. ent. *mær*) mø, *þý* trælkvinde. Enkelte har afvekslende *-ar* og *-ir,* især: *fǫr* reise, *gjǫf* gave, *sǫk* sag.

**) Især: *brá* øienhaar, *gjá* kløft, *spá* spaadom, *þinghá* tinglag, *þrá* længsel.

***) Desuden især: *elfr* elv, *eyrr* sandig strand, *festr* toug, *helgr* helg, *heiðr* hede, hei, *herðr* skulder, *merr* hoppe, *mýrr* myr, samt *gýgr*, jotunkvinde, *ylgr* ulvinde (gen. ent. *gýgjar, ylgjar).*

(bóta, bótum) af *bót* bod; *tær (tá, tám)* af *tá* taa; *geitr, (geita, geitum)* af *geit* gjed.*)

hǫnd haand (gen. ent. *handar*, nom. fl. *hendr*) har i dat. ent. *hendi*.

Anm. Stundom forekommer i disse ord ogsaa i gen. ent. *r* (*i*-omlyd) for *-ar;* f. ex. *bækr, merkr, tengr, nætr, sængr, ríkr* (for *bókar, markar* o. s. v.); *mjólkr* af *mjólk*, melk.

48. Uregelmæssige er:

a) *móðir* (gen. ent. *moður;* nom. akk. fl. *mæðr*) moder, *dóttir (dóttur, dœtr)* datter, *systir (systur, systr)* søster, bøies som *bróðir*, se 38.

b)

Ent.	nom.	ær faar	kýr ko	Fl.	nom.	ær	kýr
	gen.	ær	kýr		gen.	á	kúa
	dat.	á	kú		dat.	ám	kúm
	akk.	á	kú		akk.	ær	kýr

Som *kýr* ogsaa: *sýr* so.

49. **Personnavnes bøining.** De personnavne af hunkjøn, som ender paa *a*, bøies svagt, de øvrige sterkt. Ved disse sidste merkes:

a) de, som i nom. ender paa *r, unn* og *dís*, gaar efter 46; f. ex. *Gerðr*, gen. *Gerðar*, dat. og akk. *Gerði; Idunn: Idunnar, Idunni; Hjǫrdís: Hjǫrdísar, Hjǫrdísi.*

b) de øvrige flerstavede personnavne danner saavel akk. som dat. paa *u;* f. ex. *Guðrún*, gen. *Guðrúnar*, dat. og akk. *Guðrúnu.***)

c) mange, især enstavelsesord, har *j* foran *a (u);* f. ex. *Friggjar, Sifjar* (af *Frigg, Sif*).

III. Intetkjønsordenes bøining.

50. Intetkjønsordene har i almindelighed følgende endelser:

		Den svage bøining.	Den sterke bøining.
Ent.	nom.	-a	-:-
	gen.	-a	-s
	dat.	-a	-i
	akk.	-a	-:-

---

*) Saaledes især: *mǫrk* mark (vegt), *mǫrk* skov (ogs. *markir*), *strǫnd* strand, *stǫng* stang, *tǫng* tang, *tǫnn* tand, *ǫnd* and, *bók* bog, *brók* bukse, *glóð* glød, *kló* klo, *nót* not, *rót* rod, *nátt* (el. *nótt* fl. *nætr*) nat, *tág* trevle, *hnot* nød (fl. *hnetr* el. *hnøtr*), *eik* eg, *kinn* kind, *sæng* seng, *vík* vig — samt *mús* mus, *lús* lus, *gás* gaas (fl. *mýss, lýss, gæss* for *mýsr* o. s. v. se 16, b): *dyrr* (gen. *dura*, dat. *durum*) dør, bruges blot i flertal.

**) Meget sjelden findes *-u* i akk. ent. af andre flerstavede hunkjønsord; f. ex. *kerlingu* af *kerling*.

		Den svage bøining.	Den sterke bøining.
Fl.	nom.	-u	-:- (u-omlyd)
	gen.	-na	-a
	dat.	-um	-um
	akk.	-u	-:- (u-omlyd)

Exempler:

Ent.	nom.	1) auga øie	2) orð ord	fat kar	epli æble
	gen.	auga	orðs	fats	eplis
	dat.	auga	orði	fati	epli
	akk.	auga	orð	fat	epli
Fl.	nom.	augu	orð	fǫt	epli
	gen.	augna	orða	fata	epla
	dat.	augum	orðum	fǫtum	eplum
	akk.	augu	orð	fǫt	epli

51. Som *auga*, øie, gaar blot nogle faa ord, som *eyra* øre, *hjarta* (fl. *hjǫrtu*) hjerte, *lunga* lunge, *nýra* nyre.

52. Ved den **sterke bøining** merkes:

Afledede ord paa *-ar*, *-al*, *að*, *an*, omlyder i fl. *a* til *u* (se 11); f. ex. *sumur*, *óðul*, *heruð*, *mannlíkun*, af *sumar*, *óðal*, *herað*, *mannlíkan*.

53. I enkelte ord udstødes endestavelsens vokal efter 15, a; især *sumar* sommer (dat. ent. *sumri*; gen. fl. *sumra* dat. *sumrum*); *hǫfuð* hoved (*hǫfði*, *hǫfða*, *hǫfðum*); *megin* styrke (*megni* el. *magni*); *óðal* odel (*óðli* el. *óðali* o. s. v.); *gaman* gammen (*gamni*).

54. I nogle ord indtræder i bøiningen et *j* foran *a* og *u*; f. ex. gen. fl. *menja*, dat. *merjum* af *men* halssmykke; *rifja*, *rifjum* af *rif* ribben.*)

55. I enkelte ord indtræder et *v* foran *i*, *a* og stundom *u*; f. ex. dat. ent. *hǫggvi*; gen. fl. *hǫggva*, dat. *hǫggvum* el. *hǫggum* af *hǫgg* hug; *lævi*, *læva*, *lævum* af *læ* svig.**)

56. I de ord, som i nom. ent ender paa *i* (som *epli*) bortfalder dette i bøiningen foran vokaler (se bøiningsexemplet). Men staar der foran *i* et *k* eller *g*, beholdes det som *j* foran *a* og *u*; f. ex. gen. fl. *merkja*, dat. *merkjum* af *merki*.

*) Især: *ber* bær, *egg* eg, *flet* hus, *nef* næse, *nes* nes, *net* garn, *skegg* skjeg, *sker* skjær, *stef* omkvæd, *þil* panel, *fyl* føl, *ský* sky.

**) Især: *bǫl* skade, *fjǫr* liv, *kjǫt* kjød, *mjǫl* mel, *smjǫr* smør, *ǫl* øl — *fræ* (*frjó*) fro, *hræ* aadsel.

57. Uregelmæssige er:

Ent.	nom.	fé fæ	kné knæ	Fl.	nom.	fé	kné
	gen.	fjár	knés		gen.	fjá	knjá
	dat.	fé	kné		dat.	fjám	knjám
	akk.	fé	kné		akk.	fé	kné

Som *kné* bøies *tré* træ. Flertalsordet *læti*, lader, har i gen. *láta*, dat. *látum*.

Adjektivernes bøining.

58. Adjektiverne har en dobbelt bøining, den ubestemte og den bestemte; den sidste bruges især efter den bestemte artikel *hinn*. I begge bøiningsmaader adskilles de tre kjøn. Som stamme kan ogsaa her betragtes det, som bliver tilbage af ordet, naar endelsen borttages i gen. ent. Adjektivernes ubestemte bøining har adskillig lighed med substantivernes sterke, ligesom den bestemte med substantivernes svage.

59. I den ubestemte bøining har adjektivet følgende endelser:

		Hankjøn.	Hunkjøn.	Intetkjøn.
Ent.	nom.	-r	-:- (u-omlyd)	-t
	gen.	-s	-rar	-s
	dat.	-um	-ri	-u
	akk.	-an	-a	-t
Fl.	nom.	-ir	-ar	-:- (u-omlyd)
	gen.	-ra	-ra	-ra
	dat.	-um	-um	-um
	akk.	-a	-ar	-:- (u-omlyd)

Exempler:

		Hankj.	Hunkj.	Intetkj.	Hankj.	Hunkj.	Intetkj.
Ent.	nom.	bleikr	bleik	bleikt	spakr	spǫk	spakt
	gen.	bleiks	bleikrar	bleiks	spaks	spakrar	spaks
	dat.	bleikum	bleikri	bleiku	spǫkum	spakri	spǫku
	akk.	bleikan	bleika	bleikt	spakan	spaka	spakt
Fl.	nom.	bleikir	bleikar	bleik	spakir	spakar	spǫk
	gen.	bleikra	bleikra	bleikra	spakra	spakra	spakra
	dat.	bleikum	bleikum	bleikum	spǫkum	spǫkum	spǫkum
	akk.	bleika	bleikar	bleik	spaka	spakar	spǫk

60. I den **bestemte** bøining har adjektivet følgende endelser:

		Hankj.	Hunkj.	Intetkj.
Ent.	nom.	-i	-a	-a
	gen. dat. akk.	-a	-u	-a
Fl.	nom. gen. akk.	-u	-u	-u
	dat.	-um (u)	-um (u)	-um (u)

Exempler:

	Hankj.	Hunkj.	Intetkj.	Hankj.	Hunkj.	Intetkj.
Ent. nom.	bleiki	bleika	bleika	spaki	spaka	spaka
gen. dat. akk.	bleika	bleiku	bleika	spaka	spǫku	spaka

Fl. i alle kjøn og kasus bleiku, spǫku, undtagen dativ: bleikum, spǫkum (sjelden bleiku, spǫku).

61. **Bemerkninger ved adjektivernes ubestemte bøining.**

Ender stammen paa *s* eller *r* med en konsonant foran, **bortfalder** endelsens *r* i nom. ent. hankj.; gen. og dat. ent. hunkj. og gen. fl.; f. ex. *fagrar, fagri, fagra* (af *fagr, fǫgr, fagrt*); *þurrar, þurri* o. s. v. af *þurr; hvass* for *hvassr*). Ender stammen paa *n* med kons. foran, bortfalder *r* i nom. ent. hankj., men ikke i de øvrige kasus; f. ex. *gjarn, jafn* (for *gjarnr, jafnr*), men: *gjarnrar, gjarnri*. (Efter *nn* beholdes *r;* f. ex. *þunn-r*).

62. I flerstavede adjektiver, hvis stamme ender paa *l* og *n*, samt i de enstavede adjektiver, der har lang stammevokal, **assimileres** overalt *lr, nr* til *ll, nn;* f. ex. *gamall, heiðinn, heill, vænn; gamallar, heiðinnar, heillar, vænnar; gamalli, heiðinni, heilli, vænni* o. s. v. (for *gamalr, heiðinr, heilr, vænr; gamalrar, heiðinrar* o. s. v.). Men: *fǫlr, fǫlrar, fǫlri* o. s. v., fordi stammevokalen er kort (se 16, b).

63. Ender stammen paa *s*, assimileres *sr* til *ss* **altid** i nom. ent. hankj. og **ofte** i de øvrige kasus; f. ex. *lauss* (for *lausr*); *laussar* og *lausrar; laussi* og *lausri, laussa* og *lausra*.

64. **I nom. og akk. ent. intetkj.** **a)** bortfalder endelsens *t*, naar stammen ender paa *t* med konsonant foran; f. ex. *fast* af *fastr*.

b) gaar dobbelt kons. gjerne over til enkelt; f. ex. *þykt, hvast* (af *þykkr, hvass*), *margr* bliver til *mart* (for *margt*).

c) *ðt* (*dt*) bliver til *tt* i betonede stavelser; i ubetonede stavelser til *t;* f. ex. *breitt* (af *breiðr*); *kallat* (af *kallaðr*); *blint, sagt* ikke: *blintt, sagtt*, se 17; *góðr* bliver til *gott*.

d) *nt* bliver til *tt* i adj. *sannr:* intetkj. *satt;* til *t* i tostavede ord, som i hankj. ender paa *inn;* f. ex. *heiðit* af *heiðinn*. Paa samme maade bliver *lítill, mikill* i intetkj. til *lítit, mikit*.

65. Ender stammen paa lang vokal, fordobles *t* i intetkj. og ofte *r* i gen. og dat. ent. hunkj. samt gen. fl.; f. ex. *blátt, trútt* af *blár, trúr;* ligesaa ofte: *blárrar, trúrrar, blárri, trúrri* o. s. v.

66. I de adjektiver, som i nom. ent. hankj. ender paa *inn* samt i *lítill* og *mikill* ender akk. ent. hankj. paa *inn;* f. ex. *heiðinn, lítinn, mikinn*.

67. I tostavede adjektiver, hvis sidste stavelse indeholder *a*, omlyder dette til *u* (ikke til *ǫ:* se 11) f. ex. *huguð, kǫlluð, gǫmul* af *hugaðr, kallaðr, gamall;* dog siges ogsaa *heilǫg, vesǫl* af *heilagr, vesall*.

68. Ved begge bøiningsmaader er endvidere at merke: I tostavede adjektiver, hvis stamme ender paa *l* og *n*, udstødes sidste stavelses vokal, naar endelsen begynder med vokal; f. ex.

Ubestemt bøining.

		Hankj.	Hunkj.	Intetkj.	Hankj.	Hunkj.	Intetkj.
Ent.	nom.	gamall	gǫmul	gamalt	heiðinn	heiðin	heiðit
	gen.	gamals	gamallar	gamals	heiðins	heiðinnar	heiðins
	dat.	gǫmlum	gamalli	gǫmlu	heiðnum	heiðinni	heiðnu
	akk.	gamlan	gamla	gamalt	heiðinn	heiðna	heiðit
Fl.	nom.	gamlir	gamlar	gǫmul	heiðnir	heiðnar	heiðin
	gen.	gamalla	gamalla	gamalla	heiðinna	heiðinna	heiðinna
	dat.	gǫmlum	gǫmlum	gǫmlum	heiðnum	heiðnum	heiðnum
	akk.	gamla	gamlar	gǫmul	heiðna	heiðnar	heiðin

Bestemt bøining.

Ent.	nom.	gamli	gamla	gamla	heiðni	heiðna	heiðna
	gen. dat. akk.	gamla	gǫmlu	gamla	heiðna	heiðnu	heiðna

Fl. gǫmlu, heiðnu. Dat. gǫmlum (gǫmlu); heiðnum (heiðnu).

Anm. 1. Sammendragning finder stundom ogsaa sted i adjektiver paa *agr, igr, ugr;* f. ex. *ánauðgir, ánauðgi* af *ánauðigr; ǫfgrar* (el. *ǫfugrar)* af *ǫfugr; helgrar, helgum* (el. *heilagrar, heilǫgum)* af *heilagr* (sj. *helgr)*.

Anm. 2. I *lítill* findes vokalen ofte forkortet, naar ordet sammendrages; f. ex. *litlum; litli*. — *mikill* faar i samme tilfælde stundom *y* for *i;* f. ex. *myklum, mykli*.

69. I et par adjektiver indtræder et *j* i bøiningen foran *a* og *u;* f. ex. *miðjum, miðja* af *miðr*. Saaledes foruden *miðr* især *nýr* og sjelden nogle andre paa *k* og *g;* f. ex. *ríkr*.

70. I nogle indskydes *v* foran *a* og *i* og stundom foran *u*; f. ex. *gløggvar, gløggvi, gløggvum* el. *gløggum* af *gløggr* skarpsynt.*)

71. Efter *á* udstødes endelsens *a* og *u*, ligesom ogsaa *u* efter *ú;* f. ex. *blá, blár, blám* (for *bláa, bláar, bláum*) af *blár; trúm* (for *trúum*) af *trúr.*

72. Endel adjektiver ender paa *a* og er ubøielige; f. ex. *jafnaldra,* jevnaldrende, *fulltíða,* fuldvoksen. Stundom forekommer dog i disse en form for nom. ent. hankj. paa *i;* f. ex. *forvitri* og *forvitra,* forstandig.

Adjektivernes komparation.

73. Komparativ dannes ved endelsen *ri,* superlativ ved endelsen *str.* Disse føies til stammen

a) i almindelighed ved bindevokalen *a* (*ari, astr*):

spakr vis	spakari	spakastr

b) sjelden uden bindevokal, saaledes at samtidig stammens vokal faar *i*-omlyd, hvis den er modtagelig derfor:

langr lang	lengri	lengstr
lágr lav	lægri	lægstr
stórr stor	stœrri	stœrstr
ungr ung	yngri	yngstr

Saaledes ogsaa i: *fagr,* fager, *skammr,* kort, *grunnr,* grund, *hár,* høi, *fár,* faa, *smár,* liden, *vænn,* smuk, *sœmr,* passende, *hreinn,* ren.

74. **a)** Endestavelsens vokal bortfalder; se 68 og anm. 1; f. ex. *auðgari, auðgastr* af *auðigr.*

b) indtrædende *j* eller *v,* se 69, 70; f. ex. *nýjastr, gløggvastr.*

c) *r* fordoblet, se 65; f. ex. *hærri* af *hár; smærri* af *smár.*

d) *r* assimileret eller bortfaldt; se 62; 63; f. ex. *vænni* for *vænri; fegri* for *fegrri.*

75. **a)** Enkelte kompareres baade efter a) og b); f. ex. *djúpr, djúpari* el. *dýpri, djúpastr* og *dýpstr.*

b) Andre danner komparativ efter b), men superlativ efter a); f. ex. *nýr, nýrri, nýjastr; heill, heilli, heilastr.*

---

*) Saaledes især: *døkkr* mørk, *fǫlr* bleg, *gørr (gerr)* færdig, *snøggr* rask, *ǫrr* gavmild — *dyggr* trofast, *þykkr* tyk, *myrkr* mørk, *styggr* misfornøiet — *mjór* smal, *sljór (slær)* sløv — *kvikr (kykr)* levende og stundom *hár* høi.

76. Uregelmæssig komparation:

gamall gammel	ellri (eldri)	elztr
góðr god	betri	beztr (baztr)
illr (vándr) ond	verri	verstr
margr mangen	fleiri	flestr
lítill liden	minni	minstr
mikill stor, megen	meiri	mestr

77. Endel adjektiver, især saadanne, som betegner en stilling eller beliggenhed, forekommer i komparativ og superlativ uden tilsvarende adjektivisk positiv; nemlig:

nyrðri (norðri) nordre	nyrztr (nørztr) el. norðastr
syðri søndre	synstr (syztr)
eystri østre	austastr
vestri vestre	vestastr
fremri som er fremfor	fremstr
eptri bagre	epztr el. aptastr
ytri ydre	yztr
innri (iðri) indre	instr
efri (øfri) øvre	efstr (øfstr)
neðri nedre	neztr
fyrri som er foran	fyrstr
firri fjernere	firstr
nærri nærmere	næstr
síðari senere	síðastr
heldri fortrinligere	helztr
œðri høiere	œztr

78. Komparativ bøies i hankjøn og intetkjøn ental som adjektiver i bestemt form; hunkjøn ental har overalt *i*, ligesaa flertal overalt undtagen i dativ, som i almindelighed har *um* (sjelden *i*); f. ex.

	Hankj.	Hunkj.	Intetkj.
Ent. nom.	spakari	spakari	spakara
gen. dat. akk.	spakara	spakari	spakara

Fl. spakari; dat. spǫkurum (sj. spakari).

79. Superlativ har ubestemt og bestemt bøining med samme endelser som positiv:

f. ex. ubestemt:	spakastr	spǫkust	spakast
bestemt:	spakasti	spakasta	spakasta

Participiernes bøining.

80. Præsens particip bøies, naar det bruges adjektivisk, ganske som komparativerne; f. ex. hankj. *lesandi*, hunkj. *lesandi*, intetkj. *lesanda;* flert. *lesandi*; dat. *lesǫndum* (el. *lesandi*).

Om disse participiers substantiviske bøining se 25.

81. Perfektum particip paa *ðr* (*dr*, *tr*), *aðr* og *inn* bøies som de tilsvarende adjektiver.

Anm. I nogle svage perfekts participier (se 113) forekommer i nom. ent. hankj. 3 former paa *ðr* (*dr*), *iðr* og *inn*. Af disse bøies imidlertid kun den første fuldstændig.

Adverbiernes komparation.

82. De adverbier, hvis betydning tilsteder komparation, danner i almindelighed komparativ ved endelsen *ar* og superlativ ved *ast;* sjelden komparativ ved *r* (og *i*-omlyd), superlativ ved *st* (og *i*-omlyd); f. ex.

a) víða vidt	víðar	víðast
opt ofte	optar	optast
b) skamt kort	skemr	skemst
fjarri fjernt	firr	first
langt (lengi)	lengr	lengst

83. Uregelmæssige er:

vel vel	betr	bezt
illa ilde	verr	verst
mjǫk meget	meir	mest
lítt lidet	minnr	minst
gjarna gjerne	heldr	helzt
niðr (niðri) nede	neðar	neðast
upp (uppi) oppe	ofar	ofast (efst)

84. Saavel i positiv som i komparativ bruges akk. ent. intetkj. af adjektivet som adverbium (173, anm.); f. ex. *langt; skamt; lengra; skemra.*

Talordene.

85. Mængdetallene er: 1 einn, 2 tveir, 3 þrír, 4 fjórir, 5 fimm, 6 sex, 7 sjau, 8 átta, 9 níu, 10 tíu, 11 ellifu, 12 tólf, 13 þrettán, 14 fjórtán (fjugrtán), 15 fimtán, 16 sextán, 17 sjautján (sjaután), 18 átján, 19 nítján, 20 tuttugu (tvitján), 21 tuttugu ok einn el. einn ok tuttugu, o. s. v. 30 þrírtigir, 40 fjórir-

tigir, 50 fimmtigir, 60 sextigir, 70 sjautigir, 80 áttatigir, 90 níutigir, 100 hundrað, 1000 þúsund.

Anm. Da hundrað alm. betegner „stort hundred“ el. 120, forekommer ogsaa tíutigir om 100, ellifutigir om 110.

86. Af mængdetallene bøies følgende: de 4 første, tierne fra 30 til 90, fremdeles *hundrað* og *þúsund*.

87. *einn, tveir, þrír, fjórir* bøies saaledes:

	Hankj.	Hunkj.	Intetkj.	Hankj.	Hunkj.	Intetkj.
Nom.	einn	ein	eitt	tveir	tvær	tvau
Gen.	eins	einnar	eins	tveggja	tveggja	tveggja
Dat.	einum	einni	einu	tveim	tveim	tveim
Akk.	einn	eina	eitt	tvá	tvær	tvau

Anm. *einn* bruges i flertal (*einir, einar, ein* o. s. v.) som pronomen og i betydningen: ene, alene.

Nom.	þrír	þrjár	þrjú	fjórir	fjórar	fjogur
Gen.	þriggja	þriggja	þriggja	fjogurra	fjogurra	fjogurra
Dat.	þrim	þrim	þrim	fjórum	fjórum	fjórum
Akk.	þrjá	þrjár	þrjú	fjóra	fjórar	fjogur

Anm. For *tveim* siges ogsaa *tveimr;* for *þrim* ogsaa *þrem* el. *þrimr, þremr;* for *fjogur, fjogurra* ogsaa *fjugar, fjugurra.*

88. I tierne fra *þrírtigir* til *níutigir* er den sidste del af sammensætningen flertal af et substantiv af hankjøn *tigr*, (ogsaa *togr, tugr*) tier, der bøies efter 37; altsaa nom. *þrírtigir*, gen. *þriggja tiga*, dat. *þrim tigum*, akk. *þrjá tigu*. Disse talord er selvfølgelig substantiviske og forbindes med gen.; f. ex. *þrírtigir manna*, 30 mænd.

Anm. I det senere sprog findes formerne *þrjátigi, fjǫrutigi, fimmtigi, sextigi, sjautigi, áttatigi, níutigi;* disse er adjektiviske; f. ex. *þrjátigi menn.*

89. *hundrað* (fl. *hundruð*) er et sterkt substantiv af intetkjøn; *þúsund* (fl. *þúsundir*) er et sterkt substantiv af hunkjøn.

Anm. *hundrað* bruges stundom som uboieligt adjektiv; f. ex. *með hundrað mǫnnum.* For *þúsund* findes stundom *þúshundrað* som subst. af intetkj.

90. Særskilt merkes *báðir*, begge:

	Hankj.	Hunkj.	Intetkj.
Nom.	báðir	báðar	bæði
Gen.	beggja	beggja	beggja
Dat.	báðum	báðum	báðum
Akk.	báða	báðar	bæði

91. Ordenstallene er: 1 fyrsti, 2 annarr, 3 þriði, 4 fjórði, 5 fimti, 6 sétti, 7 sjaundi, 8 átti (el. áttandi, áttundi), 9 níundi, 10 tíundi, 11 ellifti, 12 tólfti, 13 þrettándi, 14 fjórtándi (fjugrtándi), 15 fimtándi, 16 sextándi, 17 sjautjándi, 18 átjándi, 19 nítjándi, 20 tuttugandi, 21 tuttugandi ok fyrsti (fyrsti ok tuttugandi) el. einn ok tuttugandi (tuttugandi ok einn), 22 tuttugandi ok annarr (annarr ok tuttugandi o. s. v. 30 þrítugandi, 20 fertugandi, 50 fimtugandi, 60 sextugandi, 70 sjautugandi, 80 áttatugandi, 90 nítugandi.

Anm. For tierne 20—90 forekommer ogsaa former paa *-ti* og *-asti;* f. ex. *tuttugti* el. *tuttugasti, þrítugti* el. *þrítugasti* o. s. v.

92. Ordenstallene bøies, alle med undtagelse af *annarr*, som bestemte adjektiver; i *þriði* indtræder *j* foran *a* og *u;* f. ex. *þriðja, þriðju.*

93. *annarr* bøies saaledes (se 15, a og 16, a slutn.):

		Hankj.	Hunkj.	Intetkj.
Ent.	nom.	annarr	ǫnnur	annat
	gen.	annars	annarrar	annars
	dat.	ǫðrum	annarri	ǫðru
	akk.	annan	aðra	annat
Fl.	nom.	aðrir	aðrar	ǫnnur
	gen.	annarra	annarra	annarra
	dat.	ǫðrum	ǫðrum	ǫðrum
	akk.	aðra	aðrar	ǫnnur

Pronomenerne.

94. **Personlige** pronomener.

		1ste person.	2den person	3die person. Hankj.	3die person. Hunkj.
Ent.	nom.	ek jeg	þú du	hann han	hon hun
	gen.	mín	þín	hans	hennar
	dat.	mér	þér	honum	henni
	akk.	mik	þik	hann	hana

		1ste person.	2den person.
Total	nom.	vit (mit) vi to	it el. þit, I to
	gen.	okkar	ykkar
	dat.	okkr	ykkr
	akk.	okkr	ykkr
Fl.	nom.	vér (mér) vi	ér el. þér I
	gen.	vár	yðar (yðvar)
	dat.	oss	yðr
	akk.	oss	yðr

Intetkj. ent. samt flert. i 3dje person betegnes ved de tilsvarende former af det demon. pron. *sá*, *sú*, *þat*.

Anm. *ek* og *þú* smelter stundom sammen med verbet; f. ex. *ætlak* for *ætla ek; viltu* for *vilt þú;* — for *vit (mit), þit (it)* siges ogsaa *við (mið), þið (ið).*

95. **Reflexivt** pronomen for alle kjøn og tal er: gen. *sín*, dat. *sér*, akk. *sik*.

96. **Possessive** pronomener er: *minn* min, *þinn* din, *sinn* sin, *okkar* vor (om to), *várr* vor (om flere), *ykkarr* eders (om to), *yðarr* (*yðvarr*) eders (om flere).

minn, þinn, sinn bøies som *heiðinn* (68), men har i intetkj. dobbelt *t*. De øvrige bøies ganske som adjektiver i ubestemt form, men akk. ent. hankj. har *n* (for *an*); i *okkarr, ykkarr, yðarr* indtræder desuden sammendragning, naar endelsen begynder med vokal; f. ex.

		Hankj.	Hunkj.	Intetkj.	Hankj.	Hunkj.	Intetkj.
Ent.	nom.	minn	mín	mitt	yðarr	yður	yðart
	gen.	míns	minnar	míns	yðars	yðarrar	yðars
	dat.	mínum	minni	mínu	yðrum	yðarri	yðru
	akk.	minn	mína	mitt	yðarn	yðra	yðart
Fl.	nom.	mínir	mínar	mín	yðrir	yðrar	yður
	gen.	minna	minna	minna	yðarra	yðarra	yðarra
	dat.	mínum	mínum	mínum	yðrum	yðrum	yðrum
	akk.	mína	mínar	mín	yðra	yðrar	yður

Anm. *várr* forandres stundom til *órr* (se 19); for *várar, vára, várum, váru* forekommer sjelden: *ossar, ossa, ossum, ossu;* for *ykkart, okkart* siges ogsaa *ykkat, okkat;* i *minn, þinn, sinn* er vokalen egentlig lang, men forkortes i regelen til *i* foran *nn* og *tt*.

97. **Demonstrative** pronomener er: *sá* den, *þessi* denne, *hinn* hin, den.

a) *sá* og *þessi* bøies saaledes:

		Hankj.	Hunkj.	Intetkj.	Hankj.	Hunkj.	Intetkj.
Ent.	nom.	sá	sú	þat	þessi	þessi	þetta
	gen.	þess	þeirrar	þess	þessa	þessarrar	þessa
	dat.	þeim	þeirri	því	þessum	þessarri	þessu
	akk.	þann	þá	þat	þenna	þessa	þetta
Fl.	nom.	þeir	þær	þau	þessir	þessar	þessi
	gen.	þeirra	þeirra	þeirra	þessarra	þessarra	þessarra
	dat.	þeim	þeim	þeim	þessum	þessum	þessum
	akk.	þá	þær	þau	þessa	þessar	þessi

Som nom. ent. hankj. og hunkj. bruges ofte *sjá* i samme betydning som *þessi;* for *þessarrar, þessarra, þessarri* findes ofte *þessar, þessa, þessi.*

Anm. For *þeim* og *þessu* bruges stundom *þeima* og *þvísa.*

b) *hinn* bøies som *minn.*

98. *hinn* bruges ogsaa som bestemt artikel og har da ofte de afkortede former *inn, in, it* el. *enn, en, et.* (Intetkj. altid enkelt *t*). Det bruges saaledes baade foran adjektiver, svarende til vort „den, det"; f. ex. *hinn góði konungr* el. *konungr hínn góði (konungrinn góði),* den gode konge; *hit langa skip,* det lange skib; og hængt efter substantiver som i vort: bog-en, lys-et. I sidste tilfælde bruges selvfølgelig altid formerne uden *h (inn, in, it* el. *enn, en, et),* og forresten er at merke, at baade substantivet og artiklen bøies (saml. vort: landsens, livsens), men artiklens *i (e)* bortfalder altid efter *a, i* og *u* samt i fl. efter *r,* og i dat. fl. sammendrages *uminum* til *unum.*

Exempler:

Ent.	nom.	hani-nn	draumr-inn	gata-n	bygð-in
	gen.	hana-ns	draums-ins	gǫtu-nnar	bygðar-innar
	dat.	hana-num	draumi-num	gǫtu-nni	bygð-inni
	akk.	hana-nn	draum-inn	gǫtu-na	bygð-ina
Fl.	nom.	hanar-nir	draumar-nir	gǫtur-nar	bygðir-nar
	gen.	hana-nna	drauma-nna	gatna-nna	bygða-nna
	dat.	hǫnunum	draumunum	gǫtunum	bygðunum
	akk.	hana-na	drauma-na	gǫtur-nar	bygðir-nar

Ent.	nom.	auga-t	fat-it	epli-t
	gen.	auga-ns	fats-ins	eplis-ins
	dat.	auga-nu	fati-nu	epli-nu
	akk.	auga-t	fat-it	epli-t
Fl.	nom.	augu-n	fǫt-in	epli-n
	gen.	augna-nna	fata-nna	epla-nna
	dat.	augunum	fǫtunum	eplunum
	akk.	augu-n	fǫt-in	epli-n

Anm. I dat. ent. bortfalder ofte artiklens *i*, selv om subst. ikke ender paa *i;* f. ex. *hlutnum* for *hlutinum; trénu* for *tréinu.* Stundom findes i nom. og akk. fl. foran adj. *enu* (for *enir, ena, enar, en); f.* ex. *enu beztu menn.*

99. **Relative** pronomener har sproget ikke. Istedetfor saadanne bruges partiklerne *er* el. *sem*, som, der naturligvis ingen bøining antager.

Anm. *er* forekommer ogsaa i den ældre form *es*, der stundom sammendrages med demonstrativet; f. ex. *þanns* for *þann er.*

100. **Spørgende** pronomener er: *hvat* hvad, *hvárr* hvo (af to) *hverr* hvo (af flere).

Af *hvat* bruges intetkj. ent. samt gen. og dat. ent. hankj.; derimod intet hunkj. eller fl.

	Hankj.	Intetkj.
Nom.	-:-	hvat
Gen.	hvess	hvess
Dat.	hveim	hví
Akk.	-:-	hvat

hvárr bøies som et ubestemt adjektiv, men akk. ent. hankj. lyder *hvárn.* — *hverr* bøies som et ubestemt adjektiv, men der indtræder *j* foran *a* og *u;* f. ex. *hverja, hverjum.* Akk. ent. hankj. *hvern* el. *hverjan.*

Anm. Til de spørgende pron. kan ogsaa regnes *hvílíkr*, hvordan, der bøies som et ubestemt adjektiv.

101. **Ubestemte** pronomener er: *sumr* nogen, *nǫkkurr* nogen, *einn* en, nogen, *hvárr* en el. enhver af to, *hverr* enhver, nogen, *engi* ingen, *manngi* ingen, *annarr* en anden;

fremdeles de sammensatte: *hvárrgi* el. *hvárigr* hvilkensomhelst af to, *hverrgi* el. *hverigr* hvilkensomhelst, *hvatvetna* hvadsomhelst, *hvárrtveggja* enhver af to, *annarrtveggja* el. *annarrhvárr* en af to, *annarrhverr* en og anden, *einnhverr* en, nogen.

102. De ubestemte pronomeners bøining: **a)** *sumr* bøies som et ubestemt adj.

b) *nǫkkurr*, hunkj. *nǫkkur*, intetkj. *nǫkkut* bøies som et ubestemt adj.; akk. ent. hankj. heder *nǫkkurn*.

Anm. Sjelden forekommer formerne: *nakkvarr* — *nǫkkur* — *nakkvat* el. *nekkverr* — *nekkver* — *nekkvert;* samt i dat. ent. intetkj. *nekkvi* (*nøkkvi*) = *nǫkkuru*.

c) *einn* og *annarr* bøies som de tilsvarende talord, *hvárr* og *hverr* som de tilsvarende spørgende pronomener.

d) *engi*:

		Hankj.	Hunkj.	Intetkj.
Ent.	nom.	engi	engi	ekki
	gen.	enskis, enkis, engis	engrar	enskis, enkis, engis
	dat.	engum	engri	engu
	akk.	engi, engan	enga	ekki
Fl.	nom.	engir	engar	engi
	gen.	engra	engra	engra
	dat.	engum	engum	engum
	akk.	enga	engar	engi

Alle former med undtagelse af *engi*, *ekki* og *enskis* (*enkis*, *engis*) har ogsaa *ø* for *e*; f. ex. *øngan*, *øngum*; foran endelser, der begynder med *a* og *i* indtræder ofte *v*; f. ex. *øngvar*, *øngvir*.

e) *manngi* har i gen. *manskis*, akk. *manngi*.

103. **a)** *hvárrgi* bøies saaledes:

	Hankj.	Intetkj.
Nom.	hvárrgi	hvártki (hvárki)
Gen.	hvárskis (hvárkis, hvárgis)	hvárskis (hvárkis, hvárgis)
Dat.	hvárumgi el. hvárungi	hvárugi
Akk.	hvárngi (hvárngan)	hvártki (hvárki)

Paa samme maade bøies *hverrgi*; men i dat. hankj. indtræder *j* (*hverjungi*), og dat. intetkj. mangler; *hvárigr* og *hverigr* som ubestemte adjektiver.

b) *hvatvetna* (el. *hvatvitna*, *hvetvitna*, *hotvitna*) gen. *hversvetna*, dat. *hvívetna*, akk. *hvatvetna*.

c) I *hvárrtveggja* og *annarrtveggja* bøies *hvárr* og *annarr*, men *tveggja* (der er gen. af talordet *tveir*) bliver uforandret.

Anm. I det senere sprog findes sideformerne *hvárrtveggi* og *annarrtveggi*, hvor begge dele af sammensætningen bøies, *tveggi* som et adjektiv i bestemt form (hunkj. *tveggja*, intetkj. *tveggja*); f. ex. gen. *hvárstveggja*, *hvárrartveggju*, *hvárstveggja*.

d) I *annarrhvárr* og *annarrhverr* bøies begge dele af sammensætningen; — *einnhverr* har nom. hunkj. *einhver*, intetkj. *eitthvert;* i de øvrige former er *ein* i almindelighed uforandret.

Anm. I nom. ent. hankj. forekommer ogsaa *einhverr* og *einshverr*; i intetkj. *eitthvat*.

Verbernes bøining.

104. Af hovedformer har verbet foruden aktiv (eller handleformen) og passiv (eller lideformen) ogsaa en reflexiv form; f. ex. *drepask*, dræbe sig, *snúask*, vende sig.

105. Tidsformerne er de almindelige seks: præsens, imperfektum, perfektum, plusquamperfektum, futurum simplex, futurum exactum.

106. Af maader gives indikativ og konjunktiv (i alle tidsformer) samt imperativ. Desuden infinitiv (i præsens, perfektum og futurum) og participium (i præsens og perfektum).

107. Formerne er enten enkelte (d. e. dannede uden hjælpeverbum) eller sammensatte (d. e. dannede ved hjælpeverbum). Enkelte er alle former i præsens og imperfektum aktiv og reflexiv samt perfektum particip. Sammensatte er alle de øvrige former i aktiv og reflexiv samt hele passiv.

108. Kjendeformerne d. e. de former, ved hvilke verbernes bøining bestemmes, er: præs. inf. akt.; præs. ind. akt. 1ste pers. ent.; imperf. ind. akt. 1ste pers. ent. (og flertal) samt perf. particip. Som stamme kan betragtes det, som af verbet bliver tilbage, naar endelsen *a* borttages i præs. inf.

Findes et *j* foran infinitivendelsen, regnes det ikke med til stammen, undtagen i den svage bøinings 1ste afdeling.

109. Verberne har 2 hovedbøiningsmaader, den svage og den sterke. Den væsentligste forskjel mellem disse er, at den svage bøining danner imperf. ind. 1ste pers. ent. med endelsen *ða (da, ta)* og perfekt. particip ved endelsen *ðr (dr, tr)*, medens den sterke bøining danner imperf. ved vokalforandring (aflyd) uden endelse, og perf. particip ved endelsen *inn*, i almindelighed i forbindelse med aflyd. Saavel den svage som den sterke bøining deler sig imidlertid i flere afdelinger.

I. Den svage bøining.

110. **Første afdeling** danner præs. ind. akt. 1ste pers. ent. ved til stammen at føie endelsen *a*, imperf. ind. 1ste pers.

ent. ved *aða*, perf. particip ved *aðr* (hunkj. *uð*, intetkj. *at*); imperativ ent. har *a*. Forresten sees de enkelte former af følgende exempel; *elska*, at elske.

	Præs. ind.	Præs. konj.	Impf. ind.	Impf. konj.	Imperat.
Ent. 1 p.	elska	elska (-i)	elskaða	elskaða (-i)	
2 -	elskar	elskir	elskaðir	elskaðir	elska
3 -	elskar	elski	elskaði	elskaði	
Fl. 1 -	elskum*)	elskim	elskuðum	elskaðim	elskum
2 -	elskit (-ð)	elskit (-ð)	elskuðut (-ð)	elskaðit (-ð)	elskit (-ð)
3 -	elska	elski	elskuðu	elskaði	

Præs. inf. *elska*, præs. part. *elskandi*, perf. part. *elskaðr* (*elskuð, elskat*).

111. **Anden afdeling** danner præs. ind. akt. 1ste pers. ent. ved til stammen at føie *i*; imperf. ind. ved *ða* (*da, ta*); perf. particip ved *ðr* (*dr, tr*; intetkj. *t*). Imperativ ent. er lig stammen; f. ex. *dœma*, at dømme.

	Præs. ind.	Præs. konj.	Impf. ind.	Impf. konj.	Imperat.
Ent. 1 p.	dœmi	dœma (-i)	dœmda	dœmda (-i)	
2 -	dœmir	dœmir	dœmdir	dœmdir	dœm
3 -	dœmir	dœmi	dœmdi	dœmdi	
Fl. 1 -	dœmum	dœmim	dœmdum	dœmdim	dœmum
2 -	dœmit (-ð)	dœmit (-ð)	dœmdut (-ð)	dœmdit (-ð)	dœmit (-ð)
3 -	dœma	dœmi	dœmdu	dœmdi	

Præs. inf. *dœma*, præs. part. *dœmandi*, perf. part. *dœmdr* (hunkj. *dœmd*, intetkj. *dœmt*).

I de verber af denne afdeling, hvis stamme ender paa *g* eller *k*, indtræder et *j* i præs. inf. og forresten i præsensformerne foran *a* og *u*; f. ex. *byggja, byggjum, byggjandi; merkja, merkjum, merkjandi.*

112. I imperf. og perf. part. bruges *ð* efter vokal samt *f, g, r*; f. ex. *spá-ða; erf-ða, heng-ða, lær-ða*; efter *l, m, n* bruges i alm. *d*; f. ex. *fæl-da, dreym-da, sýn-da*, (sjeldnere *t*; f. ex. *mæl-ta* af *mæla* „tale"; *rænta, spenta*); efter *k, p, t, s* bruges *t*; f. ex.

*) I 1ste og 2den pers. fl. kan i alle verber *m* og *t* bortfalde, naar pronomenerne *vér (mér)* og *þér* følge; f. ex. *elsku vér, fǫru vér; elski þér, fari þér.*

merk-ta, hleyp-ta, nýt-ta, lýs-ta: *ðð* bliver til *dd*; f. ex. *breidda* (af *breiða*). — Efter *d*, *ð* og *t* med kons. foran bortfalder *ð*; f. ex. *bend-a, heimt-a gyrð-a* (af *benda, heimta, gyrða*). Foran *ð* (*d, t*) bliver fordoblet kons. til enkelt; f. ex. *fel-da, byg-ða* (af *fella, byggja*).

113. **Tredie afdeling** danner præs. ind. akt. 1ste pers. ent. lig stammen; imperf. ind. ved *ða* (*da, ta*): perf. particip ved *ðr* (*dr, tr*, intetkj. *t*). Imperativ ent. er lig stammen. I præs. inf. og forresten i præsensformerne foran *a* og *u* findes bestandig et *j*, og i imperf. ind. og perf. particip indtræder gjenomlyd (se 12), hvis stammens vokal er omlydt. (Derimod har imperf. konj. den omlydte vokal); f. ex. *telja*, at tælle, fremsige; *spyrja* spørge.

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.	Imperat.
Ent.	1 p.	tel	telja (teli)	talda	telda (-i)	
	2 -	telr	telir	taldir	teldir	tel
	3 -	telr	teli	taldi	teldi	
Fl.	1 -	teljum	telim	tǫldum	teldim	teljum
	2 -	telit (-ð)	telit (-ð)	tǫldut (-ð)	teldit (-ð)	telit (-ð)
	3 -	telja	teli	tǫldu	teldi	

Præs. inf. *telja*, præs. part. *teljandi*, perf. part. *taldr* (hunkj. *tǫld*, intetkj. *talt*).

Ent.	1 p.	spyr	spyrja (-i)	spurða	spyrða	
	2 -	spyrr	spyrir	spurðir	spyrðir	spyr
	3 -	spyrr	spyri	spurði	spyrði	
Fl.	1 -	spyrjum	spyrim	spurðum	spyrðim	spyrjum
	2 -	spyrit (-ð)	spyrit (-ð)	spurðut (-ð)	spyrðit (-ð)	spyrit (-ð)
	3 -	spyrja	spyri	spurðu	spyrði	

Præs. inf. *spyrja*, præs. part. *spyrjandi*, perf. part. *spurðr* (hunkj. *spurð*, intetkj. *spurt*).

I imperf. og perf. particip undergaar endelsens *ð* de samme forandringer (til *d* eller *t*) som i 2den afdeling. I perf. particip forekommer endelserne *-iðr* og *-inn* for *-ðr*; f. ex. *taliðr* eller *talinn* for *taldr*.

114. Første afdeling indbefatter de fleste verber, nemlig:

a) afledede verber, som i præs. infinitiv ender paa *ga, ka, la, na, ra, sa*; f. ex. *blómga* blomstre, *fjǫlga* formere, *minka* minke, *dýrka* dyrke, *biðla* beile, *hǫndla* gribe, *batna* bedres, *sofna* sovne, *svimra* svimle, *stallra* stanse, *hugsa* tænke paa, *hreinsa* rense.

b) de fleste verber med haard stammevokal *(a, o, u, ǫ, á, ó, ú, au)*; f. ex. *skapa* skabe, *banna* forbyde, *þakka* takke, *vanda* anvende omhu paa, *vápna* væbne, *vátta* vidne, *fá* male, *spá* spaa,*) *loga* lue, *þoka* flytte af stedet, *óask* frygte, *hóta* true, *undra* forundre sig over, *húsa* bebygge, *sǫðla* sadle, *launa* lønne, *raufa* rive hul.

c) verber, hvis stammevokal er *i* med følgende enkelt kons.; f. ex. *skipa* ordne, *bila* svigte, *lita* farve, *friða* frede.

d) endel verber, hvis stammevokal er *i* med følgende dobbelt kons. eller *e (é), í, ei* eller *i*-omlydt vokal; f. ex. *blinda* blinde, *sigra* seire, *elska* elske, *flétta* flette, *líka* behage, *leita* lede, *freista* forsøge, *ferðask* færdes.

e) endel verber, hvis stamme ender paa *j*, der beholdes gjennem den hele bøining; f. ex. *herja, herjaða, herjaðr*, at herje, *byrja* begynde, *byrja* blive bør, *eggja* tilskynde, *emja* tude, *klyfja* belæsse med kløv, *synja* negte, *vitja* besøge.

115. Til anden afdeling hører:

a) de fleste verber, hvis stammevokal er *æ, œ, y, ey* samt *e* og *y* med følgende dobbelt kons.; f. ex. *mæla* tale, *læra* lære, *dœma* dømme, *ræða* tale, *sýna* vise, *nýta* benytte, *dreyma* drømme, *reyna* prøve, *fella* fælde, *festa* fæste, *senda* sende, *fylla* fylde, *yppa* løfte i veiret, *þyrma* skaane. (Disse er fordetmeste dannede ved *i*-omlyd af substantiver, adjektiver eller verber).

b) de fleste verber, hvis stammevokal er *i* med følgende dobbelt kons. eller *í, (é), ei*; f. ex. *birta* oplyse, *hitta* finde, *missa* tabe, *hvíla* hvile, *vígja* vie, *frétta* erfare, *létta* lette, *beiða* fordre, *deila* dele, *steina* male.

c) enkelte verber, hvis stamme ender paa *v*, der bortfalder i bøiningen undtagen foran *a* og *i*; f. ex. *sløkkva*, slukke: *sløkkvi, sløkta, sløktr; sløngva* slynge, *støkkva* stænke, *søkkva* sænke, *þrøngva* trænge.

116. Til tredje afdeling hører ikke mange verber. De allerfleste af disse har stammevokalen *e* eller *y* med følgende enkelt kons.; f. ex. *berja* slaa, *dvelja* opholde, *hvetja* ophidse, *kveðja* hilse, — *flytja* flytte, *hylja* skjule, *ymja* hyle. Med *i: skilja* skille; med dobbelt kons. *leggja* lægge; med lang vokal: *dýja* ryste.

Verberne *selja* sælge, *setja* sætte, der gaar efter tredje afdeling, har ikke gjenomlyd: imperf. *selda, setta*, perf. part. *seldr, settr.* Omvendt findes gjenomlyd i et par verber efter 2den afdeling, nemlig *þykkja***) synes (imp. ind. *þótta* for *þokta;* konj. *þœtta;* perf. part. *þóttr), sækja* søge *(sótta* for *sókta, sœtta, sóttr)* og *yrkja* arbeide, forfatte *(orta* for *orkta, yrta, ortr*).

117. **Uregelmæssige svage verber.** **a)** Nogle ligger ligesom mellem 1ste og 2den afdeling, idet de nemlig i præs. ind. har *i*, imperf. ind. *ða*, imperf. konj. omlyd, perf. part. *aðr (at); imper.* ent. *i;* f. ex.

---

*) Ender stammen paa *á*, udstødes endelsens vokal efter 15, b; f. ex. *spá, spáða, spáðr.*

**) I præs. ind. 3die pers. ent. findes ofte *þykki mér* for *þykkir mér.*

Præs. inf.	Præs. ind.	Imp. ind.	Imp. konj.	Perf. part.	Imper.
duga hjælpe	dugi	dugða	dygða	dugat*)	dugi
vaka vaage	vaki	vakta	vekta	vakat	vaki
þora turde	þori	þorða	þørða	þorat	
gá ænse	gái	gáða	gæða	gáðr	
þegja tie	þegi	þágða	þegða	þagat	þegi
hyggja tænke	hygg	hugða	hygða	hugat	

Saaledes ogsaa: *horfa* vende i en vis retning, *lifa* leve, *sama* sømme sig, *skorta* mangle, *spara* spare, *trúa* tro, *una* være tilfreds.

b) Endvidere merkes:

Præs. inf.	Præs. ind.	Imp. ind.	Imp. konj.	Perf. part.
heyja istandbringe	hey	háða	hæða	háiðr el. háðr
ljá laane	lé	léða		léðr
tjá vise	tjái el. té	téða		téðr el. tjáðr
ná naa	næ el. nái	náða	næða	nát
segja sige	segi	sagða	segða	sagðr
flýja fly	flý	flýða		flýiðr el. flýðr
gera el. gøra, (gerva gørva) gjøre	geri	gerða**)		
hafa have	hefi***)	hafða	hefða	hafðr
kaupa kjøbe	kaupi	keypta		keyptr
valda volde	veld	volda el. olla	ylda (ylla)	valdit, voldit (ollat)

II. Den sterke bøining

118. deler sig efter aflyden i 7 afdelinger. Fælles for alle disse er:

a) Præs. ind. ent. dannes af verbets stamme ved *i*-omlyd, hvis vokalen er modtagelig derfor; f. ex. *ek fer* jeg farer, af *fara* (st. *far*); *ek brýt* jeg bryder, af *brjóta* (st. *brjót*).

b) Imperf. konj. dannes af stammen i imperf. ind. fl. ved *i*-omlyd, hvis vokalen er modtagelig derfor, f. ex. *ek fœra* af *fórum* (st. *fór*); *ek bryta* af *brutum* (st. *brut*).

119. I personsendelserne findes egentlig kun i imp. ind. ent. nogen forskjel fra den svage bøining, som det viser sig i følgende exempler:

---

*) Intetkj. anføres, hvor hankj. ikke bruges.

**) Som perf. part. bruges adj. *gerr (gørr)*.

***) Præs. ind. bøies: *hefi, hefir, hefir — hǫfum, hafit, hafa.*

a) *fara* at fare:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.	Imper.
Ent.	1 p.	fer	fara (-i)	fór	fœra (-i)	
	2 -	ferr	farir	fórt	fœrir	far
	3 -	ferr	fari	fór	fœri	
Fl.	1 -	fǫrum	farim	fórum	fœrim	fǫrum
	2 -	farit (-ið)	farit (-ið)	fórut (-uð)	fœrit (-ið)	farit (-ið)
	3 -	fara	fari	fóru	fœri	

Præs. inf. *fara,* præs. part. *farandi,* perf. part. *farinn (farin, farit).*

b) *drepa* at dræbe:

Ent.	1 p.	drep	drepa (-i)	drap	dræpa (-i)	
	2 -	drepr	drepir	drapt	dræpir	drep
	3 -	drepr	drepi	drap	dræpi	
Fl.	1 -	drepum	drepim	drápum	dræpim	drepum
	2 -	drepit (-ið)	drepit (-ið)	dráput (-uð)	dræpit (-ið)	drepit (-ið)
	3 -	drepa	drepi	drápu	dræpi	

Præs. inf. *drepa,* præs. part. *drepandi,* perf. part. *drepinn (drepin, drepit).*

120. Herved er at merke:

a) I præs. ind. 2den og 3dje pers. ent. assimileres *nr* og *sr* til *nn, ss* samt stundom *lr* til *ll;* f. ex. *skínn, ríss, blæss* (for *skínr, rísr, blæsr*); *gell* el. *gelr* af *gala.*

I de samme former bortfalder *r* efter de 18, b omtalte konsonantforbindelser samt efter *rr* (cfr. 17); f. ex. *fregn, vex* (for *fregnr, vexr); þverr* (af *þverra*).

b) I imperf. ind. ent. og i imperat. ent. bliver *ld* til *lt, nd* til *tt* og i almindelighed *ng* til *kk* (cfr. 16, a); f. ex. *helt, halt* (af *halda*); *batt, bitt* (af *binda*); *gekk, gakk* (af *ganga*); *stakk, stikk* (af *stinga*). Men fl. *heldum, haldit; bundum, bindit; gengum* o. s. v.

c) I imperf. ind. 2den pers. ent. gaar stammens *t* og *ð* foran end. *t* i regelen over til *z;* f. ex. *kvazt* (for *kvaðt*); *sazt* (for *satt*); *lézt* (for *létt*); dog har *stóð* (af *standa*) *stótt.*

I samme form fordobles *t* efter lang vokal (cfr. 17); f. ex. *slótt, sátt* (af *sló, sá*).

d) I de verber, som foran infinitivendelsen *a* har et *j* eller *v,* beholdes i præsensformerne *j* foran *a* og *u, v* foran *a* og *i;* ellers bortfalder *j* og *v;* f. ex. *hǫggva, hǫggvit* (men *høggr, hǫggum*); *svíkja, svíkjum* (men *svíkr, svíkit*).

121. De sterke verber er ikke mange i tal, men en stor del af dem hører til de mest brugelige. I det følgende anføres ved hver afdeling alle de, som nogenlunde hyppig forekommer.

122. 1ste afdeling.

Imperf. ind. ent. *a*, fl. *u*.

Præs. inf. *i* (alm. foran *n*) el. *e*; sjelden *ja*; perf. part. *u* (især foran *n*) el. *o*. Stammen ender paa dobbelt konsonant; f. ex.

Præs. inf.	Præs. ind.	Imp. ind. ent.	Imp. ind. fl.	Perf. part.
spinna spinde	spinn	spann	spunnum	spunninn
sleppa slippe	slepp	slapp	sluppum	sloppinn
brenna brænde	brenn	brann	brunnum	brunninn
gjalda betale	geld	galt	guldum	goldinn
binda binde	bind	batt	bundum	bundinn
finna finde	finn	fann	funnum el. fundum	funninn el. fundinn
hrinda støde	hrind	hratt	hrundum	hrundinn
springa springe	spring	sprakk	sprungum	sprunginn
stinga stikke	sting	stakk	stungum	stunginn
vinda sno	vind	vatt	undum (18)	undinn
vinna vinde	vinn	vann	unnum	unninn
bresta briste	brest	brast	brustum	brostinn
detta falde	dett	datt	duttum	dottinn
hverfa vende sig	hverf	hvarf	hurfum (18)	horfinn
skreppa glide ud	skrepp	skrapp	skruppum	skroppinn
snerta berøre	snert	snart	snurtum	snortinn
spretta springe	sprett	spratt	spruttum	sprottinn
svelgja sluge	svelg	svalg	sulgum	sólginn (14, b)
svella svulme	svell	svall	sullum	sollinn
svelta dø, sulte	svelt	svalt	sultum	soltinn
sverfa file	sverf	svarf	surfum	sorfinn
vella koge	vell	vall	ullum	ollinn
velta velte	velt	valt	ultum	oltinn
verða blive	verð	varð	urðum	orðinn
verpa kaste	verp	varp	urpum	orpinn
bregða svinge	bregð	brá (14, a)	brugðum	brugðinn
drekka drikke	drekk	drakk	drukkum	drukkinn
renna rinde	renn	rann	runnum	runninn
bjarga bjerge	berg	barg	burgum	borginn
gjalla gjalde	gell	gall	gullum	gollinn
hjálpa (14, b) hjælpe	help	halp	hulpum	hólpinn
skjálfa skjælve	skelf	skalf	skulfum	skolfinn
skjalla smelde	skell	skall	skullum	(skollinn)

Afvigende:

hrøkkva vige	hrøkk	hrǫkk	hrukkum	hrokkinn
kløkkva klynke	kløkk	klǫkk	klukkum	(klokkinn)
støkkva fare op	støkk	stǫkk	stukkum	stokkinn
søkkva synke	søkk	sǫkk	sukkum	sokkinn
slyngja el. slyngva slynge	slyng	slǫng	slungum	slunginn
syngja el. syngva synge	syng	sǫng	sungum	sunginn
tyggja el. tyggva tygge	tygg	tǫgg	tuggum	tugginn
þryngja el. þryngva trænge	þryng	þrǫng	þrungum	þrunginn

123. 2den afdeling.

Imperf. ind. ent. *a*, fl. *á*.

Præs. inf. alm. *e* (sjelden *i*); perf. part. alm. *e* (sjelden *o*); stammen ender alm. paa enkelt konsonant; f. ex.

Præs. inf.	Præs. ind.	Imp. ind. ent.	Imp. ind. fl.	Perf. part.
drepa dræbe	drep	drap	drápum	drepinn
biðja bede	bið	bað	báðum	beðinn
bera bære	ber	bar	bárum	borinn
gefa give	gef	gaf	gáfum	gefinn
geta faa	get	gat	gátum	getinn
kveða tale	kveð	kvað	kváðum	kveðinn
leka lække	lek	lak	lákum	lekinn
lesa læse	les	las	lásum	lesinn
meta vurdere	met	mat	mátum	metinn
reka drive	rek	rak	rákum	rekinn
vega dræbe	veg	vá (14, a)	vágum	veginn
liggja ligge	ligg	lá (14, a)	lágum	leginn
sitja sidde	sit	sat	sátum	setinn
þiggja modtage	þigg	þá (14, a)	þágum	þeginn
skera skjære	sker	skar	skárum	skorinn
stela stjæle	stel	stal	stálum	stolinn
vefa væve	vef	vaf el. óf	váfum el. ófum	ofinn (19)
nema tage	nem	nam	námum	numinn

Afvigende:

koma komme	kem (køm)	kom	kvámum (kómum)	kominn
sofa sove	sef (søf)	svaf	sváfum (sófum)	sofinn

troða træde	treð	trað	tráðum	troðinn
eta æde	et	át	átum	etinn
fela skjule	fel	fal	fálum	fólginn
fregna erfare	fregn	frá	frágum	freginn
sjá se	sé*)	sá	sám (15, b)	sénn (15,b)

124. 3dje afdeling.

Imperf. ind. ent. *ó*, fl. *ó*.

Præs. inf. *a* (sjelden *á* for *-aga* el. *e* paa grund af følgende *j*); perf. part. alm. *a*, men *e* foran *k* og *g*; f. ex,

Præs. inf.	Præs. ind.	Imp. ind. ent.	Imp. ind. fl.	Perf. part.
fara fare	fer	fór	fórum	farinn
aka age	ek	ók	ókum	ekinn
hefja hæve	hef	hóf	hófum	hafinn
flá flaa	flæ	fló	flógum	fleginn
ala avle, nære	el	ól	ólum	alinn
gala gale	gel	gól	gólum	galinn
grafa grave	gref	gróf	grófum	grafinn
hlaða læsse	hleð	hlóð	hlóðum	hlaðinn
kala gjøre kold	kel	kól	kólum	kalinn
mala male	mel	mól	mólum	malinn
skafa skave	skef	skóf	skófum	skafinn
skapa**) skabe		skóp		
vaða gaa	veð	óð	óðum	vaðinn
vaxa vokse	vex	óx	óxum el. uxum	vaxinn
draga drage	dreg	dró	drógum	dreginn
gnaga**) gnave	gneg	gnóg	gnógum	gneginn
skaka ryste	skek	skók	skókum	skekinn
taka tage	tek	tók	tókum	tekinn
sverja sverge	sver	sór***) el. svór	svórum	svarinn
klá klø	klæ	kló	klógum	kleginn
slá slaa	slæ	sló †)	slógum	sleginn
þvá to	þvæ	þvó el. þó	þvógum (þógum)	þveginn
Afvigende:				
deyja dø	dey	dó	dóm (15, b)	dáinn
geyja gjø	gey	gó	góm	
hlæja le	hlæ	hló	hlógum	hleginn
standa staa	stend	stóð	stóðum	staðinn

*) Præs. ind. bøies: *sé, sér, sér — sjám, sét, sjá.*
**) Ogsaa *-aða, -aðr.*
***) Ogsaa imperf. *svarða.*
†) Imperf. ogsaa *slera*, se 129.

125. 4de afdeling.

Imperf. ind. ent. *ei*, fl. *i*.

Præs. inf. *í*; perf. part. *i*; f. ex.

Præs. inf.	Præs. ind.	Imp. ind. ent.	Imp. ind. fl.	Perf. part.
bíta bide	bít	beit	bitum	bitinn
drífa drive	dríf	dreif	drifum	drifinn
gína gabe	gín	gein	ginum	gininn
grípa gribe	gríp	greip	gripum	gripinn
hníga bøie sig	hníg	hneig	hnigum	hniginn
hníta støde	hnít	hneit	hnitum	hnitinn
hrífa gribe fat	hríf	hreif	hrifum	hrifinn
hrína grynte	hrín	hrein	hrinum	hrininn
hvína hvine	hvín	hvein	hvinum	hvininn
klífa klatre	klíf	kleif	klifum	klifinn
líða gaa	líð	leið	liðum	liðinn
líta se	lít	leit	litum	litinn
ríða ride	ríð	reið	riðum	riðinn
ríða vride	ríð	reið	riðum	riðinn
rífa rive	ríf	reif	rifum	rifinn
rísa reise sig	rís	reis	risum	risinn
rísta ridse	ríst	reist	ristum	ristinn
ríta skrive	rít	reit	ritum	ritinn
síða forrette trolddom	síð	seið	siðum	siðinn
síga sige	síg	seig	sigum	siginn
skína skinne	skín	skein	skinum	skininn
skríða skride	skríð	skreið	skriðum	skriðinn
slíta slide	slít	sleit	slitum	slitinn
sníða skjære	sníð	sneið	sniðum	sniðinn
stíga stige	stíg	steig	stigum	stiginn
svíða svide	svíð	sveið	sviðum	sviðinn
svífa svinge	svíf	sveif	svifum	svifinn
svíkja svige	svík	sveik	svikum	svikinn
víkja vige	vík	veik	vikum	vikinn
þrífa gribe	þríf	þreif	þrifum	þrifinn
Afvigende:				
bíða bie	bíð	beið	biðum	beðinn

Anm. I de verber, hvis stamme ender paa *g*, kan i imperf. ind. *g* bortfalde og *ei* forandres til *é*; f. ex. *hné, sé, sté* = *hneig, seig, steig*.

126. 5te afdeling.

Imperf. ind. ent. *au* fl. *u*.

Præs. inf. *jó* el. *jú* (sjelden *ú*); perf. part. *o*; f. ex.

Præs. inf.	Præs. ind.	Imp. ind. ent.	Imp. ind. fl.	Perf. part.
bjóða byde	býð	bauð	buðum	boðinn
fjúka fyge	fýk	fauk	fukum	fokinn
lúta bøie sig	lýt	laut	lutum	lotinn

brjóta bryde	brýt	braut	brutum	brotinn
fljóta flyde	flýt	flaut	flutum	flotinn
frjósa*) fryse	frýs	fraus	frusum	frosinn
gjósa vælde frem	gýs	gaus	gusum	gosinn
gjóta gyde	gýt	gaut	gutum	gotinn
hljóta faa	hlýt	hlaut	hlutum	hlotinn
hnjóða støde	hnýð	hnauð	hnuðum	hnoðinn
hnjósa nyse	hnýs	hnaus	hnusum	hnosinn
hrjóða rydde	hrýð	hrauð	hruðum	hroðinn
hrjósa gyse	hrýs	hraus	hrusum	hrosinn
hrjóta brumme	hrýt	hraut	hrutum	hrotinn
kjósa**) vælge	kýs	kaus	kusum (kurum)	kosinn
ljósta ramme	lýst	laust	lustum	lostinn
njóta nyde	nýt	naut	nutum	notinn
rjóða farve rød	rýð	rauð	ruðum	roðinn
sjóða koge	sýð	sauð	suðum	soðinn
skjóta skyde	skýt	skaut	skutum	skotinn
þjóta tude	þýt	þaut	þutum	þotinn
þrjóta (upers.) tager ende med	þrýt	þraut		þrotinn

drjúpa dryppe	drýp	draup	drupum	dropinn
fljúga flyve	flýg	flaug	flugum	floginn
kljúfa kløve	klýf	klauf	klufum	klofinn
krjúpa krybe	krýp	kraup	krupum	kropinn
ljúga lyve	lýg	laug	lugum	loginn
rjúfa rive hul paa	rýf	rauf	rufum	rofinn
rjúka ryge	rýk	rauk	rukum	rokinn
smjúga smyge	smýg	smaug	smugum	smoginn
strjúka stryge	strýk	strauk	strukum	strokinn

lúka el. ljúka lukke	lýk	lauk	lukum	lokinn
súga el. sjúga suge	sýg	saug	sugum	soginn
súpa søbe	sýp	saup	supum	sopinn

Anm. I de verber, hvis stamme ender paa *g*, kan i imperf. ind. *g* bortfalde og *au* forandres til *ó*; f. ex. *fló, ló, só, smó* = *flaug, laug, saug, smaug.*

127. 6te afdeling.

Imperf. ind. ent. og fl. *é* (foran enkelt konsonant) eller *e* (foran dobbelt konsonant).

Præs. inf. *a* (med følgende dobbelt konsonant) *á, ei, ó;* perf. part. samme vokal som præs. inf.

Præs. inf.	Præs ind.	Imp. ind. ent.	Imp. ind. fl.	Perf. part.
falla falde	fell	fell	fellum	fallinn
blása blæse	blæs	blés	blésum	blásinn

*) Imperf. ogs. *frera, frøra;* perf. part. *frerinn, frørinn*, se 129.
**) Imperf. ogs. *køra*, perf. part. *kørinn.*

leika lege	leik	lék	lékum	leikinn
blóta*) ofre	blœt	blét	blétum	blótinn
blanda*) blande	blend	blett	blendum	blandinn
falda*) iføre kvindelig hovedbedækning	feld	felt	feldum	faldinn
hanga hænge	(hangi)	hekk	hengum	hanginn
halda holde	held	helt	heldum	haldinn
gráta græde	græt	grét	grétum	grátinn
láta lade	læt	lét	létum	látinn
ráða raade	ræð	réð	réðum	ráðinn
heita kalde, hede	heit**)	hét	hétum	heitinn
Afvigende:				
fá faa	fæ	fekk	fengum	fenginn
ganga gaa	geng	gekk	gengum	genginn

128. **7de afdeling.**

Imperf. ind. ent. *jó*.

Præs. inf.	Præs. ind.	Imp. ind. ent.	Imp. ind. fl.	Perf. part.
auka øge	eyk	jók	jókum el. jukum	aukinn
ausa øse	eys	jós	jósum el. jusum	ausinn
búa bo; ordne	bý	bjó	bjoggum el. bjuggum	búinn
hlaupa løbe	hleyp	hljóp	hljópum el. hlupum	hlaupinn
hǫggva hugge	høgg***)	hjó	hjoggum el. hjuggum	hǫggvinn
spýja spy	spý	spjó	spjóm	

Imperf. konj. heder alm.: *yka, ysa, bygga, hlypa, hygga.*

129. **Uregelmæssige sterke verber.** Nogle danner imperf. paa *era* (*øra*) nemlig:

Præs. inf.	Præs. ind.	Imperf.	Perf. part.
gróa gro	grœ	grera	gróinn
róa ro	rœ	rera	róinn
gnúa gnide	gný	gnera	gnúinn
snúa sno	sný	snera	snúinn
sá saa	sæ (el. sái)	sera (el. sáða)	sáinn (el. sáðr)

Stundom findes ogsaa *slera* (for *sló*) af *slá; frera, køra* (for *fraus, kaus*) af *frjósa, kjósa.*

---

*) Ogsaa *-aða, -aðr.*
**) I betydningen „hede" har det i præs. svag form: *heiti.*
***) I præs. ind. ental bliver vokalen *ø* efter 11**) slutn.

130. Verberne *eiga* eie, *mega (knega)* kunne, monne, *kunna* kunne, *unna*, elske, *skulu* skulle, *munu* monne, *muna* erindre, *vita* vide, *þurfa* behøve, der danner præsens ind. med imperfektsformer, bøies saaledes:

a) *eiga* eie:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.
Ent.	1 p.	á	eiga (-i)	átta	ætta (-i)
	2 -	átt	eigir	áttir	ættir
	3 -	á	eigi	átti	ætti
Fl.	1 -	eigum	eigim	áttum	ættim
	2 -	eigut (-uð)	eigit (-ið)	áttut (-uð)	ættit (-ið)
	3 -	eigu	eigi	áttu	ætti

Inf. *eiga,* præs. part. *eigandi,* perf. part. *áttr.*

b) *mega* kunne:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.
Ent.	1 p.	má	mega (-i)	mátta	mætta (-i)
	2 -	mátt	megir	máttir	mættir
	3 -	má	megi	mátti	mætti
Fl.	1 -	megum	megim	máttum	mættim
	2 -	megut (-uð)	megit (-ið)	máttut (-uð)	mættit (-ið)
	3 -	megu	megi	máttu	mætti

Inf. *mega (máttu),* præs. part. *megandi,* (perf. part. *mátt* el. *megat).*

c) *(knega)* kunne, bøies som *mega,* men forekommer ikke i præs. inf. samt præs. og perf. part. Som inf. findes *knáttu.*

d) *kunna* kunne:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.
Ent.	1 p.	kann	kunna (-i)	kunna	kynna (-i)
	2 -	kant	kunnir	kunnir	kynnir
	3 -	kann	kunni	kunni	kynni
Fl.	1 -	kunnum	kunnim	kunnum	kynnim
	2 -	kunnut (-uð)	kunnit (-ið)	kunnut(-uð)	kynnit (-ið)
	3 -	kunnu	kunni	kunnu	kynni

Inf. *kunna,* præs. part. *kunnandi,* perf. part. *kunnat.*

Anm. I inf. forekommer *kunnu.*

e) *unna* elske, bøies som *kunna;* perf. part. har dog baade *unt* og *unnat.*

f) *skulu* skulle:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.
Ent.	1 p.	skal	skula (-i) el. skyla (-i)	skylda	skylda (-i)
	2 -	skalt	skulir el. skylir	skyldir	skyldir
	3 -	skal	skuli el. skyli	skyldi	skyldi
Fl.	1 -	skulum	skulim el. skylim	skyldum	skyldim
	2 -	skulut (-ð)	skulit el. skylit	skyldut	skyldit
	3 -	skulu	skuli el. skyli	skyldu	skyldi

Inf. *skulu* el. *skyldu*, præs. part. *skulandi*.

g) *munu* mônne:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.
Ent.	1 p.	mun el. man	muna (-i) el. myna (-i)	munda (mynda)	munda (-i) el. mynda (-i)
	2 -	munt el. mant	munir el. mynir	mundir (myndir)	mundir el. myndir
	3 -	mun el. man	muni el. myni	mundi (myndi)	mundi el. myndi
Fl.	1 -	munum	munim el. mynim	mundum (myndum)	mundim el. myndim
	2 -	munut (-ð)	munit el. mynit	mundut (myndut)	mundit el. myndit
	3 -	munu	muni el. myni	mundu (myndu)	mundi el. myndi

Inf. *munu* el. *mundu (myndu)*.

h) *muna* erindre:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.	Inf.
Ent.	1 p.	man	muna (-i)	munda	mynda (-i)	muna
	2 -	mant	munir	mundir	myndir	Præs. part.
	3 -	man	muni	mundi	myndi	munandi
Fl.	1 -	munum	munim	mundum	myndim	Perf. part.
	2 -	munit (-ð)	munit	mundut	myndit	munat
	3 -	muna	muni	mundu	myndi	

i) *vita* vide:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.	Inf.
Ent.	1 p.	veit	vita (-i)	vissa	vissa (-i)	vita
	2 -	veizt	vitir	vissir	vissir	Præs. part.
	3 -	veit	viti	vissi	vissi	vitandi

Fl.	1 p.	vitum	vitim	vissum	vissim	Perf. part.
	2 -	vitut (-ð)	vitit	vissut	vissit	vitat
	3 -	vitu	viti	vissu	vissi	

k) *þurfa* behøve:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.	Inf.
Ent.	1 p.	þarf	þurfa (-i)	þurfta	þyrfta	þurfa
	2 -	þarft	þurfir	þurftir	þyrftir	Præs. part.
	3 -	þarf	þurfi	þurfti	þyrfti	þurfandi
Fl.	1 -	þurfum	þurfim	þurftum	þyrftim	Perf. part.
	2 -	þurfut (-ð)	þurfit	þurftut	þyrftit	þurft
	3 -	þurfu	þurfi	þurftu	þyrfti	

Anm. 1. De anførte infinitiver paa *u* (*kunnu, knáttu, máttu, skulu* el. *skyldu, munu* el. *mundu* ligesom nedenfor *vildu)* er egentlig et slags fortids- (imperfekts-) infinitiver, hvortil der i det poetiske sprog ogsaa findes sidestykker af andre verber; f. ex. *mæltu, skiptu* af *mæla, skipta.*

Anm. 2. Præs. ind. 2 og 3 p. pl. har i *muna* altid *-it, -a,* i *skulu* og *munu* altid *-ut, -u;* i de øvrige findes i det senere sprog *-it, -a* ved siden af det oprindelige *-ut, -u.*

131. *vilja* ville:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.	Inf.
Ent.	1 p.	vil	vilja el. vili	vilda	vilda (-i)	vilja
	2 -	vilt el. vill	vilir	vildir	vildir	(vildu)
	3 -	vill	vili	vildi	vildi	Præs. part.
Fl.	1 -	viljum	vilim	vildum	vildim	viljandi
	2 -	vilit (-ð)	vilit	vildut	vildit	Perf. part.
	3 -	vilja	vili	vildu	vildi	viljat

132. *vera* være:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.	Imper.	Inf.
Ent.	1 p.	em	sjá (sé)	var	væra (-i)		vera
	2 -	ert	sér	vart	værir	ver	Præs. part.
	3 -	er	sé	var	væri		verandi
Fl.	1 -	erum	sém (séim)	várum	værim	verum	Perf. part.
	2 -	erut (-ð)	sét (séit)	várut	værit	verit	verit
	3 -	eru	sé (séi)	váru	væri		

Anm. I det ældste sprog findes: *est, es, vas, vast, vesandi, vesa* for *ert, er, var, vart, verandi, vera.* I præs. konj. findes *verir, veri* for *sér, sé.*

133. De sammensatte tider i aktiv. **a)** Perfektum og plusquamp. dannes ved til præsens og imperfektum af *hafa* (se 117, b) at føie intetkjønsformen af perf. part.

b) Futurum simplex dannes ved til præsens af *munu (skulu)* at føie præs. inf., og futurum exactum ved til præsens af *munu (skulu)* at føie perf. inf.; f. ex.

	Ind.	Konj.	Inf.
Perf.	ek hefi dœmt	ek hafa (-i) dœmt	hafa dœmt
Plusquamp.	ek hafða dœmt	ek hefða (-i) dœmt	
Fut. simp.	ek mun (skal) dœma	ek muna (skula) dœma	munu (skulu) dœma
Fut. exact.	ek mun (skal) hafa dœmt	ek muna (skula) hafa dœmt	

Anm. 1. Forat betegne det, som paa et fortidigt tidstrin var tilkommende, siges i bisætninger: *ek munda (skylda) dœma* og *ek munda (skylda) hafa dœmt.*

Anm. 2. Endel intransitive verber, især bevægelsesverber, sammensættes afvekslende med *hafa* og *vera;* f. ex. *ek hefi farit* og *ek em farinn* (ligesom: „jeg har reist“ og „jeg er reist“). Ved den første form betegnes nærmest den i nutid eller fortid afsluttede virksomhed, ved den sidste tilstanden i nutid eller fortid.

Anm. 3. I det ældste sprog retter i de med *hafa* sammensatte former participiet sig i kasus, tal og kjøn efter objektet; f. ex. *mik hefir Helgi hingat sendan.*

134. **Den reflexive hovedform.** De enkelte reflexive former dannes af de tilsvarende aktive ved i 1ste pers. ent. ind. og konj. at tilføie *umk,* i 1ste pers. fl. *k* eller *sk* (*st*), og overalt ellers i det ældre sprog *sk,* i det yngre *st.* Herved er at merke:

a) foran *umk* bortfalder vokalisk endelse; f. ex. *dœmumk* (for *dœmi-umk*); *sýndumk* (for *sýnda-umk*).

b) i de sterke verber, som i imp. ind. fl. har anden vokal end i ent., indtræder flertallets vokal i ent. foran *umk,* f. ex. *drápumk* (ikke *drapumk* el. *drǫpumk*).

c) foran *sk (st)* bortfalder endelsen *r,* og *t* smelter med *s* sammen til *z;* f. ex. *kallask* (for *kallar-sk*); *dœmzk* el. *dœmzt* (for *dœmtsk* el. *dœmtst*).

Exempler:

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.
Ent.	1 p.	kǫllumk	kǫllumk	kǫlluðumk	kǫlluðumk
	2 -	kallask (st)	kallisk (st)	kallaðisk (st)	kallaðisk (st)
	3 -	kallask (st)	kallisk (st)	kallaðisk (st)	kallaðisk (st)
Fl.	1 -	kǫllumk el. kǫllumsk (st)	kallimk el. kallimsk (st)	kǫlluðumk el. kǫlluðumsk (st)	kallaðimk el. kallaðimsk (st)
	2 -	kallizk (zt)	kallizk (zt)	kǫlluðuzk (zt)	kallaðizk (zt)
	3 -	kallask (st)	kallisk (st)	kǫlluðusk (st)	kallaðisk (st)

Imperativ ent. *kallask (st);* fl. 1ste og 2den pers. som præs. ind. — Præs. inf. *kallask (st);* præs. part. *kallandisk (st);* perf. part. *kallazk (zt).*

		Præs. ind.	Præs. konj.	Imp. ind.	Imp. konj.
Ent.	1 p.	drepumk	drepumk	drápumk	dræpumk
	2 -	drepsk (st)	drepisk (st)	drápzk (zt)	dræpisk (st)
	3 -	drepsk (st)	drepisk (st)	drapsk (st)	dræpisk (st)
Fl.	1 -	drepumk el. drepumsk (st)	drepimk el. drepimsk (st)	drápumk el. drápumsk (st)	dræpimk el. dræpimsk (st)
	2 -	drepizk (zt)	drepizk (zt)	drápuzk (zt)	dræpizk (zt)
	3 -	drepask (st)	drepisk (st)	drápusk (st)	dræpisk (st)

Anm. 1. I 1ste pers. ent. forekommer *umsk* el. *umst* for *umk;* f. ex. *drepumsk* el. *drepumst* for *drepumk.* I konj. 1ste pers. ent. stundom *imk* for *umk*; f. ex. *kallimk* for *kǫllumk.* I det senere sprog bliver alle personer i ent. ligelydende, idet 1ste pers. faar samme form som 2den og 3dje; f. ex. *ek, þú, hann kallast, drepst; kallaðist, drapst.*

Anm. 2. *sk (st)* er forkortet af pronominet *sik, mk* maaske af *mik.*

135. De sammensatte former i den reflexive hovedform dannes som de tilsvarende former i aktiv, men perf. part. og præs. inf. faar reflexiv form; f. ex. *ek hefi (hafða) dœmzk (zt); ek mun (skal) dœmask (st).*

136. Den reflexive hovedform har foruden reflexiv betydning (f. ex. *ek kǫllumk,* jeg kalder mig) ogsaa reciprok betydning; f. ex. *berjásk* at slaaes. Sjelden bruges den som passiv.

137. Passiv dannes ved omskrivning af perf. part. og verberne *verða* og *vera,* overensstemmende med følgende exempel:

	Ind.	Konj.	Inf.
Præs.	verð (el. em) drepinn	verða (el. sjá) drepinn	verða (el. vera) drepinn
Imperf.	varð (el. var) drepinn	yrða (el. væra) drepinn	
Perf.	em (el. hefi verit) drepinn	sjá (el. hafa verit) drepinn	véra (el. hafa verit) drepinn
Plusq.	var (el. hafða verit) drepinn	væra (el. hefða verit) drepinn	
Fut. simp.	mun (skal) verða (el. vera) drepinn	muna (skula) verða (el. vera) drepinn	munu (skulu) verða (el. vera) drepinn
Fut. exact.	mun (skal) vera (el. hafa verit) drepinn	muna (skula) vera (el. hafa verit) drepinn	

Participiet er i disse former prædikatsord, der retter sig efter subjektet i kjøn og tal.

Anm. Som fortidsfuturum (133, anm. 1) kan siges i bisætninger: *munda (skylda) verða* (el. *vera) drepinn* og *munda (skylda) vera* (el. *hafa verit) drepinn.*

Præpositionerne.

138. Præpositionerne styrer genitiv, dativ eller akkusativ. Nogle styrer baade dativ og akkusativ.

139. Genitiv styrer: *án* uden, *til* til, samt de afledede: *á meðal* (el. *ámilli, ámillim, millum, millim*) imellem; *sakir (sakar), fyrir sakir (sakar), søkum* paa grund af, for skyld; *innan* indenfor; *utan* udenfor; *vegna* formedelst; *á vegna, af vegna* paa ens vegne;*) *í stað* istedetfor.

Anm. Hertil kan ogsaa regnes de med *megin (megum)* dannede udtryk; f. ex. *øllum megin* paa alle kanter; *báðum megin* paa begge sider o. s. v. *án* styrer sjelden dat. eller akk.; *innan* og *utan* sjelden akk.

140. Dativ alene styrer: *af* af, *frá (ífrá)* fra, *hjá* hos, *ór (úr)* udaf, samt de afledede: *gagnvart* ligeoverfor, *ígegn* imod, *handa* el. *til handa* tilbedste for, *á hønd* el. *á hendr* imod, *á mót* (*á móti, í móti, móti)* imod, *á samt* tilligemed, *undan* bort fra.

141. Akkusativ alene styrer: *um* om, over, og alle dets sammensætninger f. ex. *umfram, fram um, umhverfis* omkring, *út um* o. s. v.; *of* om, over; *ígegnum* (*gegnum*) igjennem. Fremdeles: *fram yfir* fremover, forbi; *fram undir* frem under, samt forbindelser af *fyrir* med et stedsadverbium paa *-an: fyrir norðan* nordenfor, *fyrir sunnan* søndenfor, *fyrir innan; fyrir utan; fyrir handan* hinsides.

142. Dativ og akkusativ styrer: *á* paa, *at* henimod, til (efter); *eptir* efter, *fyrir* foran, for; *í* i, *með* med, *undir* under, *við* ved, *yfir* over.

143. Ved *á, fyrir, í, undir, yfir* gjælder som almindelig regel, at de forbindes med dat., naar der betegnes (egentlig eller uegentlig) et ophold eller en væren paa et sted, med akk., naar der betegnes en bevægelse til et sted.

Orddannelsen.

144. I orddannelsen skjelnes mellem afledning og sammensætning.

I. Afledning.

145. Afledningen foregaar paa to maader, dels ved overførelse, dels ved tilføiede endelser.

---

*) „paa mine vegne“ alm. *minna vegna* el. *af minna vegna*.

146. Den første bestaar deri, at et ord overføres til en anden ordklasse eller til en anden art indenfor den samme klasse uden tilføielse af endelse (eller blot ved tilføielse af ordklassens nødvendige bøiningsmerke) dog ofte saaledes, at stammeordets vokal faar i-omlyd; f. ex.

uden omlyd:

leira lergrund (*leir* ler); *gjald* betaling (*gjalda*); *brestr* brag (*bresta*); *gjǫf* gave (*gefa*); *dráp* drab (*drepa* — *drap* — *drápum*); *klauf* klov og *klofi* kløft (*kljúfa* — *klauf* — *klofinn*); *heit* løfte (*heita*).

fljótr hurtig (*fljóta*); *lútr* ludende (*lúta*); *veikr* svag (*víkja*—*veik*). — *vatna* give at drikke (*vatn*); *sumra* blive sommer (*sumar*); *létta* lette (*léttr*); *beita* eg. lade bide (*bíta* — *beit*).

med omlyd:

hyrna hjørne (*horn*); *ill-menni* slet menneske (*maðr* for *mannr*); *væta* væde (*vátr*); *œði* raseri (*óðr*); *næmr* nem (*nema* — *nam* — *námum*); *bærr* som kan bære el. bæres (*bera*); *tœkr* som kan tages (*taka* — *tók*).

lenda lande (*land*); *festa* fæste (*fastr*); *tœma* tømme (*tómr*); *fleyta* bringe til at flyde (*fljóta* — *flaut*); *renna* lade løbe (*renna* — *rann*).

147. De vigtigste afledningsendelser er, for substantiver:

a) for hankjønsord: *ari, ingi, ingr, ungr, lingr, ill, ull, urr, naðr*; f. ex. *dómari* dommer — *erfingi* arving — *spekingr* vismand; *Íslendingr* islending — *brœðrungr* søskendebarn paa faders side; *Vǫlsungr* volsung — *Ynglingr* efterkommer af *Yngvi*; *bœklingr* liden bog — *biðill* beiler; *kyndill* kjerte — *stǫkkull* stænkekost — *fjǫturr* lænke — *búnaðr* tilbehør; *fagnaðr* glæde.

Hertil kan ogsaa regnes *dómr, leikr* (el. *leiki*) og *skapr*; f. ex. *konungdómr* kongeværdighed; *vísdomr* visdom — *kærleikr* (*-leiki*) kjærlighed; *stórleikr* storhed — *drengskapr* mandighed; *blíðskapr* blidhed.

Anm. Sjeldnere endelser: *all, inn, ann, unn, aldi, si*; f. ex. *þumall* tommel; *dróttinn* hersker; *aptann* aften; *jǫtunn* jotun; *glópaldi* dosmer; *bersi* bjørn.

b) for hunkjønsord: *an* (*un*), *n, ing, ung, d,* (*ð, t*), *ska, sla*: f. ex. *byrjan* (*-jun*) begyndelse; *eggjan* (*eggjun*) tilskyndelse — *auðn* ørken; *sǫgn* sagn — *dróttning* dronning; *refsing* tugtelse — *háðung* spot — *breidd* bredde; *bygð* bebyggelse; *dýpt* dybde — *bernska* barndom; *illmennska* ondskab — *veizla* ydelse; *geymsla* varetægt.

Hertil kan ogsaa regnes *leysa**) og *semd* el. *semi* af adjektiver paa *lauss* og *samr*; f. ex. *hugleysa* modløshed (*huglauss*); *friðsemd* (*-semi*) fredsommelighed (*friðsamr*).

Anm. Sjeldnere endelser: *ynja, und, átta, usta, eskja*; f. ex. *ásynja* gudinde; *vitund* vidende; *veðrátta* veirlig; *þjónusta* tjeneste; *barneskja* barndom.

c) for intetkjønsord: *erni, indi, sl*; f. ex. *ætterni* slegtskab; *brœðerni* broderskab — *hœgindi* bekvemmelighed; *sannindi* sandhed — *beizl* bidsel; *smyrsl* smørelse.

Anm. Sjeldnere endelser: *ald, elsi, an, að*; f. ex. *kerald* kar; *fangelsi* fængsel; *úáran* dyrtid; *herað* hered.

148. De vigtigste afledningsendelser for adjektiver er: *all, ull, ill, inn, aðr, ðr* (*dr, tr*), *skr, óttr, ugr, igr, ligr* (*legr*); f. ex. *svikall* (*-ull*)

---

*) Ogsaa *-leysi, n.*

svigefuld; *þagall* el. *þǫgull* taus; *heimill* som er til ens raadighed; *hlýðinn* lydig; *gleyminn* glemsom; *gullinn* gylden; *hugaðr* modig; *hyrndr* forsynet med horn; *hærðr (vel)* med (smukt) haar; *útlenzkr* udenlandsk; *heimskr* taabelig; *freknóttr* fregnet; *auðigr* rig; *blóðugr* blodig; *konungligr* kongelig; *grimmligr* barsk.

Anm. Hertil kan ogsaa regnes endelserne: *rœnn, látr* (af *láta* lade, vise sig), *leitr* (af *líta* se). *samr* og *verðr;* f. ex. *norrœnn* norsk; *suðrœnn* sydlandsk; *réttláttr* retfærdig; *háleitr* ophøiet; *hvítleitr* hvidagtig; *friðsamr* fredelig; *utanverðr* udadvendende; *sunnanverðr* sydlig.

149. De vigtigste afledningsendelser for verber er: *ga, ka, la, na, sa, ta;* f. ex. *blómga* bringe til at blomstre; *fjǫlga* formere; *blíðka* gjøre blid; *dýrka* dyrke; *biðla* beile; *miðla* dele; *batna* bedres; *brotna* gaa itu; *hreinsa* rense; *játa* tilstaa; *neita* negte.

150. De vigtigste afledningsendelser for adverbier er: *a* (af adjektiver) *an* og *is;* f. ex. *illa* (af *illr*); *víða* (af *víðr*); *harðliga* (af *harðligr*) — *heiman* hjemmefra; *héðan* herfra; *norðan* nordenfra — *áleiðis* paa vei, afsted; *andsœlis* mod solen.

Anm. *liga* forkortes stundom til *la;* f. ex. *hardla; bráðla* (for *harðliga*; *bráðliga).*

II. Sammensætning.

151. I sammensatte ord er den sidste del af sammensætningen at betragte som hovedordet; denne beholder derfor sit oprindelige klasseforhold og sin oprindelige bøining. Ved den første del af sammensætningen eller ophavsordet er følgende at merke:

152. Er ophavsordet et substantiv, bruges dette enten i stammeformen eller i genitiv (ent. el. fl.); f. ex. *jarðhús* jordhus; *sólskin* solskin; *bogmaðr* bueskytte; *mannfár* med faa folk; *hǫfuðlítill* med lidet hoved; *krossfesta* korsfæste; *handhǫggva* hugge haanden af.

sonardóttir sønnedatter; *fuglsrǫdd* fuglestemme; *lagabrot* lovovertrædelse; *herðabreiðr* skulderbred; *vandalauss* uden vanskelighed.

Anm. Ved hunkjønsord paa *semi* tilhænges ofte et *s;* f. ex. *frændsemistala* udregning af slegtskab. (Merk: *fǫrunautr* ledsager, af *fǫr* reise).

153. Er ophavsordet et adjektiv, staar det i alm. i stammeformen; f. ex. *smákonungr* smaakonge; *nýlenda* nyopdyrket land; *fagrhærðr* haarfager; *kunngøra* kundgjøre; *sannfœra* overbevise.

Anm. I egennavne bruges stundom den bestemte form af adjektivet; f. ex. *Mikligarðr; Breiðifjǫrðr.*

154. Er ophavsordet et verbum, bruges stammen, der forbindes med sammensætningens sidste led ved et *i;* f. ex. *kennimaðr* prest; *lærisveinn* discipel; *sendimaðr* afsending.

155. Af partikler og andre ord, som dels alene bruges i sammensætninger, dels bruges i saadanne i en eiendommelig betydning, merkes:

al („fuldkommen") og *all* („saare", „meget"); f. ex. *alvæpni* fuld rustning; *alvitr* alvidende; *alheill* fuldkommen frisk; *allríkr* meget mægtig; *allvel* meget vel. Betydningsforskjellen mellem *al* og *all* iagttages dog ikke altid.

and („imod"); f. ex. *andviðri* modvind; *andstreymis* mod strømmen.

auð („lettelig"); f. ex. *auðfyndr* let at finde; *auðsóttr* let at erholde.

for **a)** [illegible] f. ex. *for[illegible]* stamfader; *for[illegible]* [illegible]. **b)** [illegible] *for[illegible]* [illegible] *for[illegible]* [illegible] sendelse.

fjöl (meget), f. ex. *fjöl[illegible]* meget talende; *fjöl[illegible]* som har mange mænd.

frum betegner noget oprindeligt eller det første i sit slags: f. ex. *frumgetinn* førstefødt; [illegible] af førstegrøde.

mis betegner ulighed eller misforhold: f. ex. *mis[illegible]* ulige; *misdauði* forskjellig [illegible].

of (altfor), f. ex. *[illegible]* for [illegible]; *of[illegible]* for sent; *of[illegible]* fraadseri.

sam (sammen), f. ex. *sam[illegible]* som har samme fader; *samning* forening.

sí [illegible], f. ex. *sí[illegible]* [illegible] talende; *sí[illegible]* [illegible] om den samme gjenstand.

sund betegner en adskillelse: f. ex. *sund[illegible]* som har en anden moder; *sundrþykki* uenighed.

tor (vanskelig), f. ex. *tor[illegible]* vanskelig [illegible]; *tor[illegible]* vanskelig at [illegible].

van og *var* betegner en mangel: f. ex. *vanheilsa* svagt helbred; *vanvirða* [illegible]; *var[illegible]* [illegible].

ú [illegible] benegtende eller forværrende betydning: f. ex. *úkunnr* ubekjendt; *úfriðr* ufred; *úhlið* [illegible].

ör (er), betegner **a)** adskillelse: f. ex. *ör[illegible]* [illegible]; *ör[illegible]* armod; **b)** forstærkelse: f. ex. *örlítill* meget liden.

Ordføiningen.

Subjekt og prædikat; apposition.

156. Prædikatets verbum retter sig efter subjektet i person og tal;*) prædikatets adjektiv retter sig efter subjektet i kasus, tal og kjøn, ligesom idetheletaget ethvert adj. paa samme maade retter sig efter det subst., som det er føiet til: f. ex. „Frosti er nefndr hǫfðingi þeira: hann hafði blindr verit borinn.“ Totalsformer af pron. betragtes i denne henseende som flert.: f. ex. „vit várum fœddir á einni nótt.“

Anm. Et pers. (demonstr.) pron. kan udelades som subjekt, naar det kan sees af verbets endelse eller med lethed underforstaaes af sammenhængen; især ved imperativ; f. ex. „farit heilir: Óðinn vissi um alt jarðfé, hvar fólgit var.“

157. Naar flere subjekter, som er af forskjellig person, omtales under et, sættes verbet i 1ste pers. fl., naar et af subjekterne er af denne pers., og i 2den pers. fl., naar et af subjekterne er af 2den pers. og intet af 1ste; f. ex. „ek ok þessi

*) Merk konstruktion efter meningen; f. ex. „þat fólk, er Israel fólk var kallat, þá dýrkuðu þenna dag.“

fǫrunautr minn erum þrælar jarls eins.“ I alm. sammenfattes subjekterne ved de pers. pron. *vér (vit)* og *þér (þit)*; f. ex. „vér erum allir at velli lagðir, ek ok sveitungar mínir;“ især i forkortet udtryk (se 162, anm.); f. ex. „þit Gunnhildr hafit þat einráðit.“

158. Ved flere forbundne subjekter af 3die pers. retter verbet sig i tal efter det nærmeste; f. ex. „upp laukst fyrir honum jǫrðin ok bjǫrg ok steinar; samþyktist Finnr því ok Árni.“ Dog kan især efter forbundne personsbenævnelser af ent. verbet sættes i flert., og dette sker altid, naar subjekterne sammenfattes ved et dem. pron. *(þeir, þær, þau)*; f. ex. „Hálfdan svarti ok Hálfdan hvíti lágu í víking; sátu þeir á einum stóli Rǫgnvaldr jarl ok Þorgnýr.“ I forkortet udtryk: „þau dróttning tala jafnan.“

159. Ved flere forbundne subjekter retter prædikatets adjektiv sig, hvis verbet staar i ent., efter det nærmeste subjekt; f. ex. „þá var tekinn borðbúnaðrinn ok dúkarnir.“ Staar verbet i flert., sættes adjektivet, hvis subjekterne er af samme kjøn, i flert. af det fælles kjøn, men hvis subjekterne er af forskjelligt kjøn, i intetkj. fl.; f. ex. „sáttir þeir váru Svafaðr ok Skarthéðinn; Gunnhildr ok synir Eiríks váru farin til Danmerkr; fjǫll ǫll ok hólar váru full af landvættum.“*)

160. Naar prædikatet bestaar af et uselvstændigt verbum og et substantiv, kan verbet rette sig efter dette subst. istedetfor efter subjektet. Navnlig sker dette, naar subjektet er *þat (þetta)*; f. ex. „Holtar á Vestfold var hǫfuðbœr hans; þetta lið alt saman váru tíu þúsundir; — þat váru þar lǫg; þetta eru kǫlluð Hamdismál in fornu.“ Men ogsaa: „Norðimbraland er kallat fimtungr Englands.“

161. Upersonlige udtryk, hvorved noget udsiges som stedfindende, uden at det udsagte som prædikat henføres til et bestemt subjekt, sættes i 3 pers. ent., og hvis et adjektivisk prædikatsord tilføies, staar det i intetkj. ent. Saaledes bruges

a) 3 pers. ent. aktiv især af de enkelte tider, dels uden, dels (hyppigere) med følgende styrelse, forat udtrykke det samme, som vi nu udtrykker ved passiv eller ved „man“; f. ex. „ísa leysti“ (isene løstes, gik op); „eigi má drepa svá fríðan svein; gerði hann fúsan at fara“ (det gjorde ham lysten at fare d. e. han fik lyst); „þess getr í Eiríksdrápu“ (det omtales i E.).

b) 3 pers. ent. passiv (især af de med *vera* sammensatte former); styrer verbet dativ eller genitiv, kan dets styrelse

*) Er det nærmeste subjekt flertal, kan dog adjektivet rette sig efter dette i kjøn.

[illegible]

Anm. [illegible]

c) 3 pers. ent. af enkelte intransitive verber, som betegner [illegible] samt af upersonlige verber i forb. med prædikatsord [illegible] f. ex. [illegible]

Anm. [illegible]

162. Til et subst. (eller substantivisk brugt ord) kan som nærmere bestemmelse føies en anden benævnelse eller betegnelse af den samme person eller ting (apposition). Det tilføiede ord retter sig efter hovedordet i kasus: f. ex. „Ólafr konungr; Hákon jarl; konungr fekk Háreki 30 manna, vaskra drengja.“

Anm. Naar en personbenævnelse skal staa i et eller andet forhold i sætningen, føies den ofte som app. til et foranstillet pers. eller demonstr. pron., hvorved der henvises til personen som forud bekjendt: f. ex. „kemr hann Ásbjørn í stofuna, snarask þegar at honum Þóri; systir er hon þeira Sigars ok Hogna; þau Yngvi ok Bera sátu í hásæti.“

Ved korthed i udtrykket fremkommer heraf den særegenhed, at til et demonstr. pron. i flert. føies i app. en personsbenævnelse i ent., hvorved der betegnes en forbindelse af personer, som sammenhængen nærmere angiver, og hvori den nævnte person er hovedpersonen. Sættes pron. i intetkj., betegnes en forb. af hovedpersonen med en anden (eller andre) af forskjelligt kjøn; f. ex. „gerðu þeir Gylfi sætt sína“ (G. og Odin); „þeir Þorsteinn“ (T. og hans mænd): „þau Hogni“ (H. og hans hustru). Paa samme maade siges: „vit Sveinn“ (S. og jeg); „þit Gunnhildr“ (du og G.).

163. Appositionen bruges stundom saaledes, at den bestemmer hovedbegrebet alene i forhold til den handling, som udsiges, angivende dets tilstand eller stilling under denne; f. ex. „skildust þeir hinir kærstu vinir“ (som de bedste venner); „þær er meyjar andast“ (de, der dø som møer).

Anm. Tilføies *sem*, betegnes en sammenligning; f. ex. „runnu sem vargar; seldu þeir hann sem þræl.“

Artiklerne.

164. Som bestemt artikel bruges det dem. pron. *hinn (hin, hit)* paa to maader, dels sat foran adjektiver *(hinn góði konungr;*

hit langa skip), dels hængt efter substantiver (*konungr-inn; skip-it).* Se 98. Den første form kaldes den adjektiviske artikel, den sidste kaldes den substantiviske. Den adj. art. er den ældste og har en mere regelbunden anvendelse. Den substantiviske er af senere oprindelse, og dens brug er ikke gjennemført, hvorfor man ofte vil finde ubestemte former ved siden af bestemte uden forskjel i betydningen.

165. Den adjektiviske artikel sættes til et ved adjektiv bestemt subst. eller et adj., der staar substantivisk, hvor man henviser til en gjenstand som forud bekjendt, eller hvor en gjenstand ved adjektivet udhæves fremfor andre af samme art eller navn;*) f. ex. „Óðinn hinn gamli; á sjau nóttum fór herboðit frá hinum synsta vita í hina nœrztu þinghá; Svíþjóð hin mikla; Haraldr hinn grenski; hinn ríki; hinir auðgu."

166. Navnlig bruges den adj. art., naar der til et med adj. bestemt subst. eller et adj., der staar substantivisk, føies et demonst. eller posses. pron. eller en genitiv; — fremdeles ved ordenstal (undt. *annarr*) samt ved superlativ, naar denne staar forat udtrykke en meget høi grad; f. ex. „þau hin stóru skip; friðr þessi hinn mikli; byrðingsegl várt hit forna; við hit yzta skip Ólafs konungs; (cfr. hit tíunda hvert ár); — ek em hinn tíundi konungr at Uppsǫlum; hann var hinn vitrasti maðr; gerði hit mesta hervirki; — sá hinn sami."

Anm. 1. Den adj. art. kan ogsaa bruges i tiltale; f. ex. „því mantu ekki ráða, in vánda kerling!"

Anm. 2. Naar adj. følger efter subst., forbindes stundom den adj. art. med subst. til et ord; f. ex. „tekr af hǫndina vinstri (= hǫnd ina); á Orminum langa."

Anm. 3. Undertiden udelades art. foran adjektivet, saaledes at dette dog beholder sin bestemte form; især ved egennavne; f. ex. „Hálfdan svarti; í vestra Gautlandi; við fimta mann; næsta vetr eptir; þetta sama haust."

Anm. 4. Forskjelligt fra anm. 3 er, at man ofte i digtersproget og stundom ellers finder adjektivet uden art. og i ubestemt form, hvor man efter de anførte regler skulde vente den adjektiviske art.; f. ex. „hinn mátki faðir, mesti sonr, heilagr andi himins! trúa á sannan guð" (den sande gud); „at norrœnu máli" (paa det norske sprog).

167. Den substantiviske artikel føies til appellativer, der ikke er bestemte ved adj. eller adjektiviske bestemmelser (pron., gen.), naar der henvises til en gjenstand som bekjendt eller bestemt; f. ex. „þá fœddi son Bergljót, Hákon konungr jós vatni sveininn; jarlinn átti langskip, er flaut tjaldat fyr bœnum; hǫggðu fjándann!"

---

*) Adj. sættes i alm. foran subst.; sjeldnere bagefter (især ved egennavne).

Anm. 1. Meget ofte sættes dog subst. i **ubestemt** form, hvor der var anledning til at bruge den subst. art., og hvor den i vort sprog heller ikke vel kan undværes; f. ex. „guð skapaði í upphafi himin ok jǫrð; Víkverjum váru miklu kunnari kristnir siðir en mǫnnum norðr í landi; bóndum leiddist hernaðr; þeir gerðu sætt sína konungar ok jarl; œztir konunga í Svíþjóð; mér býr í skapi."

Anm. 2. Omvendt bruges stundom den subst. art., uagtet substantivet er bestemt ved tilføiet adj., pron. eller genitiv (især efter *allr*); f. ex. „ǫll skipin; alt annat liðit; viltu gefa mér einn gráfeldinn; hit fyrra sumarit; þau hin stóru skipin; hinn fótrinn; kvað sik vera þann Finninn; tóku hvern fuglinn, er á jǫrð kom; skipit þeira Karla."

168. Ubestemt artikel har sproget ikke. Stundom findes dog det ubest. pron. *einn* (*ein*, *eitt*) med lignende betydning; f. ex. „Gestr inn blindi hét einn ríkr maðr; Þangbrandr kaupir mey eina fagra."

Nominativ og akkusativ.

169. I nominativ sættes subjektet og prædikatsordet; desuden bruges nominativ i tiltale og udraab; f. ex. „svá er háttat, frændi! konunglegt verk, fóstri minn!"

170. Prædikatsord føies til verberne *vera*, *verða*,*) *heita* samt til dem, som betyder at synes eller vise sig (*þykkja*, *þykkjast*, *sýnast*, *látast*, *bregðast*), fremdeles til de passive og reflexive former af verber, som betyder at gjøre til, kalde for, anse for (se 174); f. ex. „svá hét Kvásir; í orrustum urðu úvinir hans blindir eða daufir; þótti hon hinn mesti skǫrungr; Agni gerðist drukkinn; Jóseph var ætlaðr faðir."

Anm. Da stedsnavne ofte bruges med paastedspræpositionerne *á*, *í*, *at*, fremkommer deraf paafaldende udtryk, som: „heitir bœr mikill at Steini" (en stor gaard heder Stein). Her kan og merkes: „þar heitir nú Óðinsey" (d. e. det sted heder O.); „á Heiðmǫrk, þar sem heitir á Hringisakri" (paa det sted, som heder Ringsaker).

171. I akkusativ sættes objektet, saavel det egentlige eller ydre objekt (d. e. den gjenstand, som verbets handling gaar ud paa) som det indre objekt (d. e. et substantivisk begreb, som tilføies forat udhæve eller nærmere bestemme handlingen) og produktobjektet (d. e. den gjenstand, som frembringes ved handlingen).

172. Ydre objekt sættes ved transitive verber. Hvilke verber, der paa oldnorsk opfattes saaledes, læres ved øvelse.

Anm. Nogle verber bruges paa oldnorsk upersonligt, saaledes at personen sættes som objekt i akk., hvor vi bruger personligt udtryk; saaledes: *mik dreymir* jeg drømmer, *mik grunar* jeg formoder, *mik lystir* jeg har lyst til, *mik skortir* jeg mangler, *mik varir* jeg venter.

---

*) *verða at* „blive til noget".

173. Indre objekt og produktobjekt sættes i akk. ikke alene til transitive verber, men ogsaa til intransitive (d. e. baade saadanne, som ellers ingen styrelse kan have, og saadanne, som styrer dativ eller genitiv); f. ex. „fara kaupferð;*) drekka tvímenning; róa leiðangr; sendi menn sína aðrar sendifarar; hann hjó Álf banahǫgg — lét síða at honum úgæfu; skar hann upp þingboð; urpu haug; snúa bǫnd“ (men ellers *verpa* og *snúa* med dativ).

Anm. Som indre objekt tilføies ofte et adj. i intetkj., der da ganske faar betydning af et adverbium; f. ex. „talaði langt ok snjalt; sóttu hit djarfasta; dugði veðr hit bezta.“

174. Dobbelt akk. føies til verber, som betyder at gjøre (sætte, tage, have) til noget, kalde, anse for noget og vise (befinde) paa en vis maade; f. ex. „Njǫrð ok Frey setti Óðinn blótgoða; konungr lagði Ǫlvi úgildan; viljum vér þik einn konung hafa — hǫfuðborgin kǫlluðu þeir Ásgarð — þik virði ek mann góðan — reynda ek hann hinn dyggvasta — sýna sik illviljaðan.“

Anm. Stundom bruges præp.; f. ex. „ek gerða þik at miklum manni; taka hann til hǫfðingja; hǫfðu konungsnafn fyrir hit œzta tignarnafn.“

175. Akkusativ bruges fremdeles:

a) som stedsbestemmelse, især ved bevægelsesverber forat betegne veien eller det sted, hvorover bevægelsen foregaar; f. ex. „stefndi hann austr hafleið; reri jarl alla fjǫrðu; gengu út aðrar dyrr; fór hit efra“ (den øvre vei); „skjót annan veg; Hákon jarl réð Noregi alt it ytra með sjá.“

Anm. Heraf dannes igjen ved ord, som betyder „vei“, akkusativiske maadesudtryk; f. ex. „var mjǫk annan veg, en hann hugði; þótti sinn veg hvárum.“

b) som tidsbestemmelse baade forat betegne tidens varighed (hvorlænge?) og tidspunktet (naar?); f. ex. „hann dvaldist í ferðinni mǫrg misseri; fór dag ok nótt; annat sumar fór konungr í austrveg; kómu ofanverða nótt.“

Anm. Tidspunktet udtrykkes ofte ved præp. *á, í, at;* f. ex. „á jólum; á várit; í dag; í þann tíma; at miðjum degi.“

c) som maalsbestemmelse ved verber forat betegne en udstrækning i rummet samt en tings vegt (maal); f. ex. „þat var at lengð 4 alnar hins átta tigar; gullhringr stóð (ɔ: veiede) hálfa mǫrk.“ (Ved adj. sættes gen. se 192).

Anm. 1. Paa lignende maade sættes akk. intetkj. af et mængdesadjektiv (pron.) til prædikatet forat udtrykke, i hvilket omfang dette gjælder; f. ex. „móðir hans unni honum mikit en faðir minna; hjálpa alt þat er ek má.“

---

*) Merk udeladt subst.: „engvan máttu þeir sœtan sofa“ (sc. svefn); „skipin gengu mikinn“ (sc. gang).

Anm. 2. Ved korthed i udtrykket kan akk. komme til at betegne en ledsagende omstændighed ved handlingen; f. ex. „þeir sigla norðr um Sognsæ, byr góðan, ok bjart veðr“ (med god bør).

Dativ.

176. I dativ sættes hensynsbetegnelsen (d. e. den person eller ting, som handlingen har hensyn til, for hvem noget gjøres eller forholder sig paa en vis maade); f. ex. „kaupir Þorkell þeim Grími hesta ok fær þeim leiðtoga á Upplǫnd; þetta ríki ætla ek mér sjálfum; konungi var mikill styrkr at slíkum mǫnnum.“

Anm. 1. Ofte staar et ord føiet til prædikatet som hensynsbetegnelse, hvor vi heller henfører det i eieforhold til et subst. i sætningen; f. ex. „vinum sínum skal maðr vinr vera“ (sin vens ven).

Anm. 2. Naar præs. part. staar forat betegne, hvad der er pligt, nødvendigt eller muligt, sættes den, for hvem noget er pligt o. s. v. i dativ; f. ex. „þetta er ǫngum dugandi manni geranda;“ cfr. „dræpr hverjum manni“ (som kan dræbes af hver mand).

177. Dativ betegner fremdeles redskabet eller midlet til en handlings udførelse; f. ex. „eyrum hlýðir“ (med ørene); „augum skoðar; hjó konungr sverðinu til dverganna.“

Anm. Ofte udtrykkes dog redskabet ved præp., især *með* (*við, í, af*); f. ex. „hjuggu vér með hjǫrvi; við vín eitt lifir Óðinn; opt kaupir sér í lítlu lof.“

178. Særegne anvendelser af redskabets dativ er det, naar dat. bruges

a) sjelden, forat betegne en grund eller aarsag; f. ex. „svalzt þú hungri“ (af hunger); cfr. *hví* „hvorfor“; *því* „derfor“.

Anm. Alm. betegnes grunden ved præp., især *af;* f. ex. „springa af harmi“.

b) forat betegne en handlings maade eller ledsagende omstændighed; f. ex. „gengu þeir þar í gegnum þurrum fótum; fara huldu hǫfði; hann kom í Limafjǫrð þrim skipum“ (med tre skibe).

Anm. 1. Saadanne dativer faar ofte næsten adverbiel betydning; f. ex. „fara flokkum“ (flokkevis); „gráta hástǫfum; vera vistum.“ Især maa merkes dat. fl. af adskillige adjektiver, hvor et subst. eg. underforstaaes f. ex. „hann steig heldr stórum“ (han skridtede dygtig ud); „fara drjúgum“.

Anm. 2. Maaden udtrykkes ofte med præp.; f. ex. „með þeim hætti; á þann hátt; af afli“ (med kraft).

c) ved komparativer og ord med komparativisk betydning, forat betegne maalet; f. ex. „fjórum vetrum ellri; níu rǫstum neðar; því (ɔ: desto) verr; lítlu fyrir dag; þrem fetum til skamt“ (tre skridt for kort). Sjelden ved superlativ; f. ex. „mey veit ek eina miklu fegrsta“ (allerfagrest).

179. Endvidere bruges dativ stundom forat betegne det, i henseende til hvilket en egenskab tillægges en person eller ting; f. ex. „þeir váru menn fríðir sýnum“ (af udseende); „lítlir vexti, vel viti bornir; haltr eptra fœti“ (paa bagfoden).

Anm. Almindeligere bruges præp., især *at (í, á)*; f. ex. „ríkr at fé; í orðum spakr; hvítr á hár.“

180. Efter komparativ kan sammenligningspartiklen *en* udelades og andet sammenligningsled sættes i dativ; f. ex. „hon var hverri konu vænni; œpa úlfi hæra; vánu skjótara“ (hurtigere, end man ventede).

181. Sjelden sættes dativ forat betegne tiden, naar noget sker; f. ex. „fóru nóttum“ (om nætterne); „einu sinni; tólf sinnum.“

182. Dativ føies til adskillige verber, hvis betydning opfattes saaledes, at de ikke egentlig betegner en handling, som gaar ud paa en gjenstand, men en handling eller tilstand, som finder sted med hensyn til noget eller ved hjælp af (paa grund af) noget. Saadanne verber er de, som betyder:

a) at være (vise sig) venlig, velsigne, redde, beskytte, hjælpe, skaane, forlade sig paa, rose, behage, være tjenlig.

Især: *bjarga* frelse, *blessa* velsigne (ogsaa akk.), *duga* hjælpe, *forða* frelse, *eira* skaane, *fulltingja* understøtte, *gagna* gavne, *heilsa* hilse, *henta* være tjenlig, *hjálpa* hjælpe, *hlífa* beskytte, *hlýja* skjænke ly, *hugna* behage, *hrósa* rose, *hœla* omtale med berømmelse, *miskunna* vise barmhjertighed, *sinna* hjælpe, bekymre sig om, *stoða* understøtte, *treysta* stole paa, *trúa* tro paa, *unna* elske, *vægja* lempe sig efter, *þyrma* skaane; (*kvíða* være bange for, at ondt skal tilstøde en).

b) at ønske eller gjøre en ondt, skade, ødelægge, true, skræmme, mishage.

Især: *bana* dræbe, *bǫlva* forbande, *bægja* fortrænge, *drekkja* drukne, *eyða* udrydde, forøde, *fara* gjøre ende paa, *glata* tilintetgjøre, *granda* skade, *hætta* sætte i fare, *hóta* true, *hallmæla* tale ilde om, *mislíka* mishage, *misþyrma* forurette, *ógna* true, *rœgja* bagvaske, *skeðja* skade, *spilla* fordærve, *stríða* fortrædige, *tapa*, *týna* ødelægge, *œgja* skræmme.

c) at herske over, faa bugt med, adlyde, tjene — ordne, indrette.

Især: *bella* faa bugt med, *orka* raade med; *ráða* raade over, (akk.: forraade); *stjórna, stýra* styre; *valda* have magt over, volde — *hlýða* lytte til, adlyde; *þjóna* tjene — *haga, hátta, stilla* (ogs. akk.), ordne, indrette; *fylkja* ordne til slag.

d) at være eller komme i nærhedn af noget, at aflade fra, ophøre med, stanse.

Især: *fylgja* følge, *gegna, mœta* møde, *ná* naa, *sæta* være udsat for, svare til, afstedkomme — *fresta* forhale, *hafna* forkaste, *hætta* op-

høre med, *létta* løfte, stanse, *linna* stanse, *lúka* lukke, ende, *lóga* skille sig ved, *skirra* afvende, forebygge, *slíta* opløse, hæve (f. ex. *þinginu*; ogs. akk.).

e) fjerne fra, berøve, skjule (personen i akk. gjenstanden i dat).

Især: *firra* fjerne, *nema* tage, *ræna* rane, *stela* stjæle, *leyna* skjule for en (ogs. *leyna e-tt*).

f) flytte, bevæge fra et sted (støde, drive, kaste, slynge). Dativen betegner her det, som paavirkes ved bevægelsen (eg. hvorved bevægelsen ytrer sig).

Især: *aptra* forandre, *blása* udblæse (f. ex. *eitri*), *bregða* bevæge, forandre, *dreifa* sprede, *etja* ophidse, *fleygja* bringe til at flyve, slænge, *fleyta* bringe til at flyde, *fnæsa (fnýsa)* udblæse, *halla* bringe i hældende stilling, *hella* udgyde, *hleypa* lade løbe, *knekkja* drive tilbage, *hreyta* kaste fra sig, *hraða* drive hurtig fremad, *hrapa* nedstyrte, fremskynde, *hrata* fremskynde. *hrinda* støde bort, *kasta* kaste, *kippa* nappe, *koma* bringe fra en stilling i en anden, *ljósta* slaa, støde, *lypta* løfte, sætte i bevægelse, *niðra* nedrive, *renna* lade løbe, *sá* saa, *safna* samle, *skjóta* skyde, *skipta* dele, *skunda* fremskynde, *slá* slaa, *sløngva* slynge, *snúa* sno, *steypa* styrte, *støkkva* stænke, *spýja* udspy, *veifa* svinge, *velta* velte, *varpa* kaste, *víkja* flytte, *vinda* sno, *yppa* løfte, *ýta* sætte ud.

g) at glæde sig ved, være tilfreds med, frygte for, rose sig af, vredes over. Dativen betegner det, som man glæder sig ved, frygter for o. s. v.

Især: *fagna, gleðjast* glæde sig ved, *una* være tilfreds med, *hlíta* lade sig nøie med, *kvíða* frygte for, *reiðast* vredes over, *hrósa* (*hr. sér*) rose sig af.

Anm. Ligesom dativen ved de under f) og g) anførte verber eg. er at opfatte som betegnelse for redskabet, findes en saadan dativ ogsaa ved endel andre verber, hvor vi efter vor opfatning skulde vente en anden udtryksmaade; f. ex. *bæta e-m e-u* give en noget i bod (eg. bøde for en med noget; forskjelligt fra: *bæta e-m e-tt* give en bod for noget; eg. bøde noget for en); *blóta e-u* ofre noget (*blóta e-nn* ofre til en); *heita e-m e-u* love en noget; *svara e-m e-u* svare en noget; *hlaða e-u* opstable noget.

183. **a)** Dativ føies til adjektiver, forat betegne den person eller ting, for hvem egenskaben finder sted; f. ex. „hann var hinn kærasti konungi;" især til saadanne der angiver nærhed, lighed, slegtskab, sindsstemning, lydighed, troskab, vanthed samt ofte til dem, der er sammensatte med *jafn-* og *sam-* (f. ex. *jafnborinn, samhugi* etc.); f. ex. náit er nef augum; hollir ok trúir konungi; líkr frændum."

b) Dativ føies ogsaa til adjektiver, som udtrykker en sindsbevægelse, forat betegne dennes grund; f. ex. „ek em fegin okkrum fundi; reiðr þessu" (vred over dette).

Genitiv.

184. Genitiv betegner et sammenhængsforhold mellem to begreber, hvoraf det ene bestemmes ved det andet. Almindeligst føies gen. til substantiver, sjeldnere til adjektiver (adv.) eller verber.

Anm. Ofte sammensmelter genitiven med det subst. (adj.), som den bestemmer, til et sammensat ord; se 152.

185. Genitiv føies til substantiver forat angive den person eller ting, som noget tilhører paa grund af eiendom, ophav el. lign. (eiendomsgenitiv); f. ex. „Ólafs menn; þræll Þorsteins; Norðmanna konungr; í upphafi sinnar bókar; háttr skálda; (mannsaldr; bróðursonr; spjótsoddr).“*)

Anm. 1. Det samme forhold kan ogsaa udtrykkes ved præp.; f. ex. „dróttinn yfir Svíum; forstjóri fyrir hirðinni.“

Anm. 2. Præp. *at* staar stundom med gen. af en personsbenævnelse, hvor der er underforstaaet *heimili* (bolig) el. lign. f. ex. „at Þórars“ (hos Torar).

Anm. 3. Eiendomspronomener udtrykker de samme forholde som eiendomsgenitiv; derfor kan der til saadanne føies en app. i gen.; f. ex. „ykkarr beggja bani.“

186. Til substantiver, som betegner et almindeligere begreb, føies stundom en gen. forat angive det, hvori dette almindeligere begreb i det enkelte tilfælde aabenbarer sig; f. ex. „askr Yggdrasils“ (asken Y.); „vǫllr Gnítaheiðar; (konungsnafn; tinnugrjót).“

187. Gen. af et subst. enten alene eller i forb. med et adj. føies undertiden bestemmende til et subst. (eller substantivisk brugt ord) forat udtrykke en egenskab eller beskaffenhed (beskrivende gen.); f. ex. „þriggja nátta veizla; mikils háttar maðr; allskyns íþrótt; skallats mǫttull; (frægðarmaðr; ǫfundarmál; sœmdarfǫr).“

188. Til substantiver, som betegner et begreb, der gaar ud paa en gjenstand som sit objekt, føies ofte gen. for at angive denne gjenstand (objektiv gen.); f. ex. „elds er þǫrf; bygð Íslands; konungr hafði þess heit strengt“ (løfte om dette); „guð faðir, allra hluta skapari; (lagasetning; fjárheimta).“

Anm. I saadanne tilfælde kan ogsaa bruges præp.; f. ex. „hann fór á fund konungs el. við konung; dœmi þess el. til þess“ (exempel paa dette).

189. Til udtryk (subst., adj., pron., adv.), der betegner del eller mængde, føies i gen. det hele (mængde, stof, samling), hvoraf noget tages. Er helheden bestemt, kaldes genitiven hel-

---

*) Merk: „er þat ekki margra at hætta á þat“ (det er ikke manges sag o. s. v.).

hedens gen., er den ubestemt, kaldes genitiven artens genitiv; f. ex.

a) Helhedens gen.: þriðjungr ríkis“ (af riget); „mæztr allra dverga; þrír tigir langfeðga hans; engi hans manna; síð sumars“ (sent paa sommeren); „aptan dags.“

Anm. 1. Istedetfor helhedens gen. bruges ofte præp. *af;* f. ex. „mikill hlutr af Englandi; Freyr er hinn ágætasti af ásum.“

Anm. 2. Merk: hafa þeir margir (d. e. mange af dem) borit lægra hlut; satt er þat flest (d. e. det meste af det) er fornkveðit er; hafa vil ek hálft alt þat (d. e. halvdelen af alt det); hefir týnt flestum hinum beztum sínum hǫfðingjum.“

Anm. 3. Naar et pers. pron. skulde staa som helhedens gen., styret af et andet pron. sættes i dets sted det tilsvarende eiendomspron., rettende sig i kasus, tal og kjøn efter det styrende ord; f. ex. „engi várr“ (ingen af os); „skipi hvert várt stýrði“ (hver af os).

b) Artens gen.: „hálfr þriði tugr manna“ (25 mænd); „mart barna“ (mange børn); „ekki var manna úti; þetta var tídinda; of lausafjár.“

Anm. For *hvat manna er þat* (hvad for en mand) siges ogsaa *hvat manni er þat.*

190. **a)** Genitiv sættes til verber, der betegner en lyst til, forventning om, stræben efter noget — fremdeles at nyde, prøve, savne; f. ex. „leitaði ráðs; beið byrjar.“

Saaledes: *vilnast* gjøre sig haab om; *mik varir* gjør regning paa, *vána, vænta* formode, vente; *bíða* vente paa (*b. e-tt* erholde, faa); *beiðast* udbede sig; *fýsast* faa lyst paa; *girnast* attraa, *leita* søge efter; *œskja* ønske — *njóta* nyde godt af, *freista* forsøge, *kosta* bringe i anvendelse, forsøge, *sakna* savne, *missa* ikke ramme, undvære, miste; *fá* sætte sig i besiddelse af, tage til egte; *afla* erhverve. Endel af disse forbindes ogsaa med akk., især *vilnast, girnast* (ogs. *á, til*), *œskja, fá, afla.*

b) Gjenstanden i gen., personen i akk. har verber, som betyder at bede en om noget, kræve noget af en, opegge en til noget, spørge en om noget, afholde en fra noget; f. ex. „hann eggjaði þik hins versta verks.“

Saaledes: *biðja* bede, *beiða, kveðja, krefja, æsta* forlange, *frétta* (ogs. *at e-u*), *fregna, spyrja* (ogs. *at* el. *eptir e-u*) spørge, *eggja* tilskynde, *letja* fraraade. Ogsaa *dylja* holde i uvished om, *firna* bebreide.

c) Gjenstanden i gen., personen i dativ har nogle verber, som betyder at meddele en noget, negte en noget; f. ex. „viljum vér unna honum tignar.“

Saaledes: *árna* skaffe, *ljá* laane (ogs. akk.), *unna* unde, *frýja* bebreide mangel paa noget, *synja* negte, *varna* forholde, *fyrmuna* formene.

d) Verberne *gjalda* undgjelde for, *hefna, reka* tage hevn, *iðrast* angre, *skammast* skamme sig, tager i gen. det, for hvilket man undgjelder, skammer sig, hvad man angrer, hevner; f. ex. „hefna bróður síns.“

e) Fremdeles merkes følgende verber med gen.: *þurfa* behøve (ogs. akk.), *gá* give agt paa, *geta* omtale, formode, *gæta* passe paa, *geyma* tage vare paa (ogs. dat.), *fylla* fylde (ogs. *af e-u*), *kenna* røbe (f. ex. *þat kennir metnaðar*), *vitja* besøge; *mik minnir* erindre, *bindast* afholde sig fra (ogs. *af e-u*).*)

191. Til nogle adjektiver, der betegner magt, kundskab, haab, lyst, fylde, mangel, skyld, føies i gen. den gjenstand, som egenskaben gaar ud paa; f. ex. „fullr lasta ok lýta; mikils vant; dœma Sigurð sekan þessa máls" (i denne sag).**)

Saaledes især: *vǫldugr* mægtig; *víss* vis, sikker; *varr* opmerksom paa (ogs. *við e-tt*); *ørvænn* uden haab; *fúss, lýstr* begjærlig; *fullr* fuld; *saðr* mæt; *auðit* tildelt af skjæbnen; *vanr, andvanr* blottet for; *lauss* fri for; *þurfi* trængende; *skyldr* forpligtet til; *sekr* strafskyldig.

Anm. Gen. føies stundom ogsaa til andre adj. (især i poesi og i sammensætninger) forat betegne det, hvori egenskaben viser sig; f. ex. „góðr viðskiptis" (god at komme ud af det med); „illr viðreignar; er konungsgarðr rúmr inngangs, en þrǫngr brottfarar; orðahagr."

192. Ved adjektiver, der betegner en udstrækning, sættes maalet i gen. (cfr. 175, c); paa samme maade udtrykkes alderen ved *gamall;* f. ex. „ker mikit margra alna hátt; á minn faðir ketil rastar djúpan; dœgrs eins gamall."

Anm. I denne forbindelse udelades ofte *gamall;* f. ex. „Agnarr var tíu vetra." ***) Merk: „þá var Hallr at vetratali níræðr ok 4 vetra" (94 aar).

193. Genitiv (især af adj. og pron.) staar forat angive prisen ved verber, der betyder at skatte, vurdere, samt ved adj. *verðr;* f. ex. „hann virði þá lítils; konungr mat þá mikils; hálfs eyris met ek hvern; mikils vert."

Anm. Prisen betegnes ogsaa ved præp., især *fyrir* og *at;* f. ex. „mat þrælinn fyrir þrjár merkr silfrs; meta eigi dýrra en at tólf mǫrkum."

194. Endelig bruges gen. meget sjelden forat betegne tiden eller stedet for en handling; f. ex. „komit annars dags; kemr fárra nátta" (om faa nætter); — „þessa heims; annars heims" (i denne verden; i den anden v.); „annars staðar; alls staðar. (fara leiðar sinnar; konungr sendi hann þess erindis)."

Adjektiver og pronomener.

195. Adjektivet siges at staa i apposition, naar egenskaben tillægges en gjenstand med hensyn til verbets handling,

---

*) *nema staðar* ved siden af *n. stað*, stanse.

**) Straffen i dativ: „sekr 15 mǫrkum."

***) Cfr. „Steinarr seldi í hendr Þrándi exi mikla nær alnar fyrir munn."

eller det betegner gjenstandens tilstand under handlingen; f. ex. „fellu þeir báðir dauðir á gólfit; hljóp á þá úvara.“ Paa denne maade bruges ofte adj., som udtrykker orden, følge, mængde og nogle andre (som *einn, allr, hálfr, ýmiss*) i app., hvori vi bruger adv. eller en ǫmskrivning; f. ex. „hann var fyrstr konungr kallaðr;*) réð Egill konungr einn ríkinu; hestrinn var vátr allr af sveita; hon er blá hálf; hǫfðu ýmsir (d. e. afvekslende) sigr.“

196. Komparativ betegner den høieste grad, naar der kun er tale om to; f. ex. „þau áttu tvá sonu, hét hinn ellri Þórir, en hinn yngri Ásbjǫrn.“

197. Superlativ angiver ikke blot den høieste grad, men ogsaa en meget høi grad. I den sidste betydning forbindes den med den bestemte artikel, undtagen hvor der tilføies en helhedens gen.; f. ex. „mikill maðr ok hinn vænsti; þar setti hann hinn mesta hǫfuðbœ; kvenna fríðust.“

Anm. 1. Naar sup. udtrykker den høieste grad, kan den forsterkes ved *einn, allra,* og *einna* („aller“); f. ex. „allra beztr; hann var einna kallaðr vitrastr í Noregi; einn heiðinna manna bezt siðaðr.“

Anm. 2. Den høiest mulige grad udtrykkes ved til sup. at føie *sem;* f. ex. „gerði sik sem reiðastan; fór sem leyniligast.“ (Oprindeligere: „sem mest mátti hann“).

Anm. 3. Merk: „þikkir hann nú annarr mestr (d. e. den næststørste) maðr í Danmǫrk; Illugi var annarr mestr hǫfðingi en Þorsteinn“ (den største næstefter T.); „Birgir var hinn þriði mestr ráðamaðr í landinu.“

198. Det demonst. pron. retter sig i tal og kjøn efter det subst., som det viser hen paa. Viser det hen paa flere forbundne subst., følges samme regel som 159; f. ex. Óðinn ok Gylfi — þeir; Þorbjǫrg ok Helga — þær; Yngvi ok Bera — þau.“ Gaar det paa en sætnings indhold eller paa et begreb, der tænkes uden noget vist navn, sættes *þat.*

Anm. Naar et dem. pron., der er subjekt for et uselvstændigt verbum, har et substantiv til prædikatsord, kan det antage substantivets kjøn og tal; f. ex. „sú er bœn mín ǫnnur.“

199. De relative ord *(er, sem)* kan, som ovenfor bemerket, ikke bøies, men udtrykker alligevel alle de forholde, hvori relativet kan tænkes i sætningen. Skulde relativet styres af en præp., sættes denne i slutningen af sætningen. I regelen knyttes det relative ord ikke umiddelbart til det subst., som det viser tilbage paa, men forbindes dermed ved et dem. pron., som da retter sig efter substantivet i kasus, tal og kjøn; f. ex. „í bǫrginni var hǫfðingi, sá er Óðinn var kallaðr; sumt er ritat eptir fornum kvæðum, er menn hafa haft til skemtanar sér; ef þú vin

*) Men ogsaa: „Óðinn kunni fyrst (adv.) allar íþróttir.“

átt, er þú vel trúir; sverð, þat er hjǫltin váru ór gulli; segðu mér þat, er ek þik fregna mun; þeir kendu íþróttir, þær er menn hafa lengi síðan með farit; þessir konungar, sem nú var frá sagt."

Anm. 1. Stundom findes *at* som relativ for *er;* f. ex. „þeir allir, at þau tíðendi heyrðu."

Anm. 2. Stundom indskydes for nærmere at betegne relativets forhold et pers. (dem.) pron. i den kasus, som relativet skulde udtrykke; f. ex. „sá, er skilgetinn er faðir hans" (den, hvis fader er egtefødt).

Anm. 3. Naar en relativsætning føies til en superlativ for at bestemme, i hvilken udstrækning denne skal forstaaes, drages superlativen ind i relativsætningen; f. ex. „skip, þat er þeir fengu bezt" (det bedste skib, som de fik).

200. Naar relativet er subjekt, retter verbet sig i person efter det ord, som relativet viser tilbage paa; f. ex. „meðan einhverr várr bóndanna (d. e. af os bønder) ęr lífs, sem nú erum á þinginu."

Indikativ. Konjunktiv. Imperativ.

201. Indikativ bruges, naar noget udsiges som virkelig stedfindende, eller der ligefrem spørges om noget. Derimod bruges konjunktiv, naar det, der udsiges, betegnes som ønske, mulighed, antagelse, eller anføres som en andens tanke eller tale.

202. Konjunktiv bruges i hovedsætninger:

a) forat udtrykke ønske, opfordring, befaling, forbud, helst i 3dje pers. (ønskende konj.) eller en antagelse og indrømmelse (indrømmende konj.); f. ex. „hjálpi mér guð; taki menn vápn sín; akri ársánum trúi engi maðr; — virði þat hverr, sem vill" (lad enhver betragte det, som han vil). Her bruges altid præsens.

Anm. I 2den pers. udtrykkes ønske, opfordring o. s. v. helst i imper.; se 217.

b) forat udsige noget som muligt eller tænkeligt, især naar man vil udtale sig med en vis beskedenhed, forbeholdenhed eller tvil (potential konj.); saaledes bruges altid imperf.; f. ex. „bezt þœtti (d. e. skulde synes) mér, at þú værir með mér; fúsir værim (d. e. kunde være) vér at gerast hans menn; vilda ek, at nesit væri sáit alt saman." Ogsaa i spørgsmaal: „hversu margar kýr vildir þú eiga?"

Anm. Potential konj. kan ogsaa sættes i bisætninger; f. ex. „veit ek margra manna vilja til þess, at betra þœtti at þjóna Noregs konungi."

203. I betinget tale, hvor der betegnes, hvad der vilde ske eller vilde være skeet, sættes konj. saavel i hovedsætningen som i bisætningen; dog bruges i hovedsætningen ogsaa ofte en omskrivning med *munda (mynda).* Gjælder udsagnet nutid,

bruges imperf. konj.; gjælder det fortid, bruges plusq. (eller imperf.); f. ex. „eigi vilda ek hendrnar til spara, ef ek mætta þær nýta; ef slíkir hefði allir verit með Helga, sem hann var, þá hefði engi várr í brott komizt; ef vit værim eigi slíkir vinir, þá munda ek þessa sárliga hefna; ef ek skylda ráða, myndir þú láta vera kyrt."

Anm. 1. Betingelsen behøver ikke at være udtrykt i en egen sætning; f. ex. „eigi mundi svá fróðr maðr spyrja."

Anm. 2. Ved korthed i udtrykket findes stundom ind. i den betingede hovedsætning, uagtet betingelsen ved konj. er betegnet som en antagelse mod virkeligheden; f. ex. „í syni mínum var ills þegns efni vaxit, ef rǫskvast næði" (d. e. der var i ham emne til en daarlig undersaat, og det vilde have vist sig, hvis o. s. v.); cfr. „var þat þó réttara, at jarlar hefði veitt hlýðni konungum."

Anm. 3. Sætninger, der indledes med *nema*, „medmindre, hvis ikke," sættes i konj.; f. ex. „engi óttask, nema ilt geri."

204. Konj. sættes i bisætninger med *sem* (som om) forat betegne det, som antages til sammenligning; (præs. konj. efter præs.; imperf. konj. efter fortid); f. ex. „Oddr lætr, sem hann viti þat eigi; heyrðu þeir brest, sem nǫkkut felli."

Anm. En saadan sammenligningssætning føies ofte til verber, der betegner „at synes", i samme betydning som en sætning med *at;* f. ex. „svá lízt mér, Erlingr! sem eigi sé þér verra at taka af mér jafnmiklar veizlur; honum þótti, sem þeir hefði þá engi fǫng at berjast við Ólaf."

205. I indrømmende bisætninger med *þóat* (*þótt*) „omend, omendskjønt, uagtet" sættes konj.; f. ex. „veit ek eigi þat, þótt minn frændi sé konungr yfir landi, hvárt batna skal við þat minn réttr nǫkkut; hann helt teknum hætti, þótt hann hefði þá minni veizlur."

206. I bisætninger med *at* sættes konj. efter verber og udtryk, som betegner:

a) mening, formodning eller frygt; f. ex. „dauð hygg ek, at þín móðir sé; hugðum vér, at vér hefðim hǫndum himin tekit; væntir mik, at honum fari vel; ek óumk, at hér úti sé minn bróðurbani." Ofte bruges her *munu* som modalt hjælpeverbum; f. ex. „hyggjum vér, at svik muni vera." (Udeladt *at:* „hygg ek, nú muni þǫrf vera góðra vápna").

Anm. Sjeldnere findes i dette tilfælde ind., hvorved sætningens indhold betegnes mere uafhængigt af formodningen, som virkelig stedfindende; f. ex. „svá skaltu til ætla, at mikit er í fang tekizt."

b) en vilje eller bestræbelse; f. ex. „vil ek, at vér sém ásamt dag ok nótt; skulu þér bera honum þau mín orð, at hann leggi til ráð ok sinn styrk; beiddi, at Þorgils léti fylgja honum til Guðmundar; allir váru þess fúsir, at friðr yrði."

Anm. Her bruges dog ogsaa hjælpeverbet *skulu* (alm. i ind.); f. ex. „beiddi, at þeir skyldu við honum taka; þau orð bað Ásta, at vér skyldim bera þér."

207. En sætning med *at* efter udsagnsverber sættes i konj., naar man alene vil anføre indholdet af en ytring, uden at angive, om det virkelig forholder sig saa eller ikke, men derimod i ind., naar indholdet skal betegnes som virkelig stedfindende; f. ex. „Eiríkr segir, at þeir væri Norðmenn; þat er sǫgn manna, at Guðrún hefði etit af Fáfnis hjarta; sumir segja svá, at þeir dræpi hann inni í rekkju sinni sofanda, en þýðverskir menn segja svá, at þeir dræpi hann úti í skógi; en þat segja allir einnig, at þeir sviku hann í trygð ok vágu at honum liggjanda ok úbúnum."

Anm. Efter menings-, viljes- og udsagnsverber sættes ogsaa akk. med inf.; se 224.

208. Konj. sættes ogsaa i sætninger med *at* efter udtryk, som betegner:

a) „det kan hænde, kan saa være"; f. ex. „vera kann þat, at þú sér ættstœrri en hon; má vera, at þú ráðir þessu."

b) „det er langt fra, mangler meget paa, er nær ved"; f. ex. „þat man fjarri fara, at ek láta laust þat ríki; þótti honum mikilla muna ávant, at vel væri; var þá við sjálft, at þeir myndi upp ganga á skipit."

209. Endelig kan ogsaa alle andre substantiviske bisætninger med *at* sættes i konj., naar det, hvorom en bemerkning udsiges, eller hvortil der i talen henvises, betegnes som noget, der er tænkt i almindelighed, uden at det antydes, at det virkelig finder sted; f. ex. „er várkunn á, at slíkir hlutir liggi í miklu rúmi þeim, er nǫkkurir eru kappsmenn; bœta man þat þeira ferð, at þú farir (forskjelligt fra: ferr) með þeim; eigi er þat jafnsætti, at bróðir þinn gøri um."

210. Hensigtssætninger (med *at, til þess at*; sjelden *svá at*) staar i konj.; f. ex. „hvat viltu til vinna, at ek láta þik fara á braut; gaf hann meir en fjórðung biskupdóms síns, til þess at heldr væri tveir biskupsstólar á Íslandi en einn."

211. Følgesætninger (med *svá at*) staar i konj., naar hovedsætningen er negtende eller udtrykt i imperativ (opfordrende konj.); f. ex. „engi var svá djarfr at þørði konung at spyrja máls um þetta; skall oss aldrigi henda sú skǫmm, at vér látim eigi konunginn vita þessi svík; mældu svá, at ek heyra ein; vápnist menn, svá at allir sém búnir."

Anm. 1. Ellers i alm. ind.; f. ex. „Hrólfr var svá mikill maðr, at engi hestr mátti bera hann."

Anm. 2. Efter *svá at* følger ogsaa konj. i indskrænkende betydning „forsaavidtsom"; f. ex. „hann var hagastr maðr, svá at menn viti."

212. Aarsagssætninger staar i konj., naar den ikke

virkelige grund anføres; f. ex. „Hákon réð eigi fyrir því einn fyr Noregi, at hann ætti eptir þá at taka, er næst hǫfðu áðr fyrir honum konungar verit."

213. Spørgende bisætninger sættes i konj. efter udtryk, der betegner tvil eller uvished (at spørge, prøve, undersøge, overveie, raadslaa om o: s. v.); ellers i alm. i indikativ; f. ex. „Ólafr konungr spurði eptir, hvernig kristinn dómr væri haldinn á Íslandi; hann vekr þat mál, ef Sigríðr vili giptast honum; skynjaði, hvárt fullsteikt væri; skal freista, hvárr fleira viti; — eigi er þat logit af yðr frændum, hversu fríðir menn þér erut sjónum."

Anm. Stundom findes ind. for konj. (idet det ligefremme spørgsmaals form forendel beholdes); f. ex. „Kveldúlfr spurði, hvat Þórólfr vann til frama."

214. Relativsætninger sættes ofte i konj. især efter en negtende hovedsætning, naar relativet betegner „saadan som, saadan at"; f. ex. „eigi var sá leikr, er nǫkkurir þyrfti við hann at keppa; ek hefi hvergi þess komit, er ek hafa slíka tign sét; skal ek gipta þik nǫkkurum þeim hǫfðingja, er mér sé eigandi vinátta við; (allra manna vænstr, er menn hefði sét;" se 211, anm. 2).

215. I tidssætninger med *áðr* (*fyrr enn*) findes baade konj. og ind., i alm. uden forskjel i betydningen; f. ex. „áðr konungr kœmi af skóginum, lét hann marga menn; þeir dvǫldust nǫkkurar nætr, áðr jarl bar upp erendi."

216. Foruden i de omtalte tilfælde bruges endelig konj. i alleslags bisætninger, der betegnes som led af en andens tale eller tanke. Saaledes findes ikke alene ofte konj. i bisætninger, der knyttes til en i konj. eller inf. udtrykt forestilling, men ogsaa i saadanne, der føies umiddelbart til en hovedsætning i ind.; f. ex. „er þat mitt hugboð, at auðna hans myni ráða, hvárt hann skyli ríki fá eða eigi; bað þá vega í mót slíkt er þeir mætti við komast; var hans þá ván norðr (d. e. man ventede, at han skulde komme) þegar er byr gæfi; — hann hét þeim sinni vináttu, ef hann yrði einvaldskonungr; hann treystist illa Þrœndum um trúleik, ef jarlinn kœmi aptr í land."

217. Imperativ bruges **a)** i 2den pers. forat udtrykke befaling, opfordring, ønske, forbud; f. ex. „gangit heim ok verit kátir; lifðu heill; hræðist þér eigi."

Anm. 1. Det samme kan ogsaa betegnes ved *skal;* f. ex. „skaltu ríða sem harðast;" eller ved konj. (se 202, a).

Anm. 2. Ved overgang fra indirekte til ligefrem tale kan imperativ findes i en sætning med *at;* f. ex. „þat ræð ek þér, at þú bið Helga duga þér."

b) i 1ste pers. fl. forat udtrykke en saadan opfordring, som betegnes ved vor omskrivning med „lad os“; f. ex. „stǫndum upp ok heyrum.“

Infinitiv og participium.

218. Infinitiv, der er verbets substantiviske maade, bruges som subjekt, objekt og apposition samt i forskjellige andre substantiviske forholde. Endvidere betegner den prædikatet i det sætningsudtryk, der benævnes akk. med inf. Foran inf. sættes ofte partiklen *at*.

Anm. Istedetfor at sætte inf. ligefrem som subjekt eller objekt eller i et andet substantivisk forhold, sættes ofte et dem. pron. i dette forhold, og infinitiven føies dertil i app. Dette sker navnlig, naar inf. skulde styres af en præp.; f. ex. „mikit kapp leggr þú á þetta, at veita Agli lið; til þess var vígðr at boða lýðum guðs nafn.“

219. Inf. staar som subjekt, naar noget udsiges om en handling i almindelighed; f. ex. „samir eigi okkr slíkt at vinna; var vant at ráða.“

220. Som objekt føies inf.

a) til alleslags handlingsverber, naar handlingen gaar ud paa en anden handling af samme subjekt; f. ex. „ætluðu at fara; skegg nam at hrísta.“

b) til verber, som betegner en indvirkning paa andre, forat betegne den handling, der er gjenstand for verbets virksomhed. Personen sættes efter verbets styrelse i akk. eller dativ; f. ex. „eggjaði Reginn Sigurð at vega Fáfni; hvetið mik sorg at segja; hann bauð mér með sér at vera.“

221. Inf. føies fremdeles til subst. og adj., der indeholder et begreb, der gaar ud paa en virksomhed; f. ex. „kost muntu eiga at fara; vili mér væri at vega þik; (mál er at ríða, d. e. det er tid til at); — búinn at ríða; lystr at lifa; vápn, er hann var vanr at hafa.“

222. Inf. forbindes ogsaa med adj., forat betegne, at egenskaben tillægges med hensyn til en vis handling; f. ex. „firðir illir yfir at fara; dýrr at kaupa; vaskligr at sjá.“

223. Til prædikatet, især ved bevægelsesverber, føies ofte inf. forat betegne hensigten; f. ex. „fór ek at biðja þín; gengu menn at heyra tíðir; nefna menn í dóm at dœma um sakir.“

Anm. Til et udsagn, der i og for sig er bestemt nok, føies stundom en inf. forat fuldstændiggjøre eller tydeliggjøre udtrykket; f. ex. „eggjaði mjǫk uppreistar at gera móti Ólafi konungi.“

224. Akk. med inf. sættes **a)** ved sanseverber, meningsverber og udsagnsverber; f. ex. „úlf sé ek liggja; ek

hygg hann vera engan vin minn; þeir sǫgðu hann svikit hafa lánardróttinn sinn; Úlfr kvað, hann mundu því ráða."

Anm. 1. Naar subjektet i den infinitive sætning er det samme som subjektet i hovedsatningen, sættes hovedverbet i den reflexive form; f. ex. „kallast hann guð vera; hyggsk munu ey (d. e. altid) lifa."

Anm. 2. Naar verbet i den infinitive sætning er *vera* med følgende prædikatsord, udelades det ofte; f. ex. „bjǫrn hugða ek hér inn kominn."

b) ved verber, der udtrykker vilje (bøn, befaling); f. ex. „seggi vil ek alla í sal ganga; bað ǫndverða ǫrnu klóask."

Anm. 1. Efter de nævnte verber sættes ogsaa en sætning med *at;* ved sanseverber i ind., ved menings- og viljesverber i konj. (se 206), ved udsagnsverber i ind. eller konj. (se 207).

Anm. 2. Istedetfor at sætte verbet *þykkja* upersonligt med en substantivisk sætning som subjekt, lader man subjektet i den substantiviske sætning blive subjekt for *þykkja,* og verbet føies da i inf. udfyldende dertil; f. ex. „þikki mér ór augum eldr brenna; hvarfla þóttu hans verk," Man undgaar ogsaa at sætte et verbum upersonligt i passiv med følgende akk. med inf., idet udtrykket enten forandres til personligt; f. ex. „váru sénar eldingar stórar fljúga ór norðri," eller der bruges aktiv betegnelse eller en sætning med *at.*

225. **a)** Et substantiv, adjektiv, particip, der som apposition eller prædikatsord hører til en infinitiv, staar i nominativ, naar infinitiven ikke henføres til et bestemt grammatisk subjekt; f. ex. „létt er lauss at fara; ilt er illr at vera."

b) Er derimod infinitiven at henføre til et bestemt substantivisk ord i sætningen, retter bestemmelsesordet sig i kasus efter dette; f. ex. „þikkir hann mèr heita mega þjóðkonungr; þeir sá alla hlaupa þar vápnaða; betra er þér at vera góðum, þóat hann sé illr; vættu sér enskis annars en liggja þar drepnum."

Anm. Er subjektet i akk. med inf. indesluttet i hovedverbets reflexive form (se 224 anm. 1) sættes bestemmelsesordet i nom.; f. ex. „einn rammari hugðumk ǫllum vera.".

226. Med hensyn til infinitivpartiklen *at* merkes, at den i alm. bruges, hvor inf. staar som subjekt, objekt eller i andre substantiviske forholde; (dog ikke efter *skulu, munu, mega* o. l.); derimod bruges den ikke i akk. med inf. Se exemplerne i det foregaaende.

Anm. I det ældste sprog og i poesi udelades ofte *at* ogsaa i de førstnævnte tilfælde.

227. Præsens particip af intransitive verber (sjelden og kun i det senere sprog ogsaa af transitive verber med følgende objekt) føies i app. til et subst. (eller substantivisk brugt ord) forat betegne en persons eller tings stilling under handlingen; f. ex. „kemr dreki fljúgandi; hann fór svá grenjandi ok emjandi; sá sem norrœnaði, kennandi sinn fátœkdóm, tók þetta verk upp á sik."

228. I forbindelse med verbet *vera* (sjeldnere som attribut) kan præs. particip faa betydning af pligt, nødvendighed eller mulighed; f. ex. „segjanda er alt sínum vin" (man bør sige alt til sin ven); „er þér þess ekki biðjanda."

229. Stundom bruges efter visse præpositioner (især *at*, sjeldnere *eptir* og *við*) et particip (alm. af fortid) føiet til et subst., forat betegne et tidsforhold, som ogsaa kunde udtrykkes i en bisætning eller ved et subst., bestemt ved genitiv; f. ex. „at Gamla-fallinn" (efter G's fald); „at saman komnu herfanginu" (da byttet var bragt sammen); „at uppverandi sólu" (medens sol er oppe); „eptir Ingjald liðinn; við svá búit;" cfr. at svá gǫrvu.

Anm. Meget sjelden findes paa lignende maade en dativ uden præp.; f. ex. „liðnum 7 vetrum" (da 7 vintre var ledne).

230. Efter nogle verber, især *fá* og *geta*, sættes fortids particip, hvor man kunde vente inf.; f. ex. „engi gat fylgt honum; þeir mundu eigi fá bundit úlfinn."

231. Forresten er ved participierne at merke, at de ofte anvendes som rene adjektiver.

B89085149540A

Indhold.

89085149540
b89085149540a